

LA QÜESTIÓ LINGÜÍSTICA EN ELS TEXTOS CONSTITUCIONALS EUROPEUS

Josep Arias

1. PRESENTACIÓ

Aquest treball que tot just ara acabeu de començar de llegir va ser ideat com un repàs a la realitat multilingüe i a la situació legal de les llengües a tots els estats d'Europa –en un principi.

Ens vam proposar desenvolupar la proposta que ens va fer arribar el tutor d'aquest projecte final de carrera, el doctor Gabriel Bibiloni: elaborar un informe que tingués l'objectiu de comparar els textos constitucionals dels quaranta-nou estats del continent europeu –sense incloure el jove i jove Kosovo.

Com bé podreu comprovar durant aquest passeig, hi hem inclòs un estat que no pertany a Europa, i no us deixi d'estranyar si la seva inclusió desentona. Ens referim al Canadà. Us demanareu per què. El motiu és senzill: quan vam estar pensant sobre quin tema dedicaríem aquesta assignatura final obligatòria de la carrera de filologia catalana de la Universitat de les Illes Balears, l'estudi de les particularitats d'aquest país del nord d'Amèrica ens va atreure tant que d'això n'havíem de parlar, fos com fos. Quan vam acabar decidint que el projecte només abastaria Europa, ens feia tanta recança haver de desistir de les consultes sobre el Canadà, que, com veieu, aquí n'hi ha un bocí.

Manies particulars a banda, el repàs de cada estat es divideix en dues anàlisis: la primera és una investigació dels articles de les cartes magnes que tracten sobre l'estatus de les llengües que ens semblen d'interès. En tindreu constància de cadascun i en llengua catalana. La segona anàlisi és la de la realitat lingüística de cada estat, veure quines llengües s'hi parlen. La confrontació entre les dues anàlisis ens porta a un comentari i a la inclusió d'aquell estat en un grup dins la classificació per tipus de política lingüística. No tan sols aquesta classificació determinarà l'estructura del treball, sinó que es veurà il·lustrat en un mapa en l'annex I –i únic.

Cal que expliquem una mica per sobre com hem confeccionat aquest estudi. Les fonts de recerca usades per a aquest treball són molt senzilles, es troben a Internet amb un clic. Per a la recerca de les constitucions, només cal fer una cerca a Google.

Nosaltres hem pres com a referència, majoritàriament, les versions oficials de les constitucions en llengua anglesa que els estats proporcionen, tot i que hi ha versions originals en francès, en italià, i una en espanyol –que, curiosament, no és la de l'Estat espanyol, de la qual hem agafat la versió en català.

Per a les realitats lingüístiques dels cinquanta estats, la nostra font de referència prioritària és la base de dades que col·lecciona l'Agència Central d'Intel·ligència dels Estats Units, el CIA World Factbook, tot i que també hi ha referències a articles i imatges de la Viquipèdia, la Wikipedia en català –dispenseu si no hi doneu tota la credibilitat que pensem que té.

Com que aquest estudi analític es basa en documents consultables a través d'Internet, podreu observar que no hem consultat bibliografia física i que, per tant, el treball no disposa de cap apartat específic, sinó que les fonts consultades seran expressades mitjançant una nota al peu.

Hem dit que dividiríem els cinquanta estats en grups. És una classificació que parteix de paràmetres convencionals. Qualsevol classificació raonable és vàlida. Malgrat tot, hem triat allò que ens ha permès treure perfils d'actuació. En el

nostre cas, la combinació entre «nombre de llengües oficials»: una, dues o més de dues; «nombre de llengües pròpies», «percentatge d'ús de les llengües externes», entre d'altres.

Una vegada aplicada l'assignació a cada grup, hem dividit els cinquanta estats en nou apartats (entre parèntesis, els estats que en fan part).

Estats amb una llengua oficial majoritària (15)

Estats amb una llengua oficial amb minories externes importants (6)

Estats plurilingües on només una de les llengües és oficial (5)

Estats amb una llengua oficial pròpia majoritària i una llengua oficial externa minoritària (2)

Estats amb una llengua oficial pròpia minoritària i una llengua oficial externa majoritària (2)

Estats amb dues llengües oficials pròpies (2)

Estats amb més de dues llengües oficials pròpies (3)

Estats amb un nombre obert de llengües oficials (1)

Estats sense cap llengua oficial a la constitució (14)

2. ESTATS AMB UNA LLENGUA OFICIAL MAJORITÀRIA

Dins aquesta categoria hi encabim els estats que en la seva constitució hi ha establert un únic idioma oficial.

Per norma general, són països amb minories ètniques la llengua de les quals tenen poc pes en la població. El nostre criteri és el d'incloure en aquest apartat els estats en què les llengües regionals o minoritàries no superen el deu per cent de la població, segons el que disposa el World Factbook, que elabora els serveis d'intel·ligència de les Estats Units, que farem servir sovint de referència.

En el cas d'Andorra, l'incloem en aquesta classificació perquè considerem que l'espanyol –parlat pel 30 per cent de la població– és una llengua forana.

Dins aquest grup hi trobarem Albània, Andorra, Armènia, Àustria, Azerbaidjan, Bulgària, Croàcia, Eslovàquia, Eslovènia, Liechtenstein, Moldàvia, Polònia, Romania i Sèrbia.

Albània

La realitat lingüística no té gaire secret per a una república de tres milions i mig de persones, el 93,3% de les quals parlen albanès. No hauria de ser cap sorpresa aquest article de la Constitució d'aquest país, adoptada el 1998¹:

Article 14.1

La llengua oficial de la República d'Albània és l'albanès.

Queden, per tant, fora de qualsevol mena de reconeixement com a llengua oficial, les llengües de les minories grega (2,4% de la població), romaní (2,5%), macedònia (0,2%), etc. Tot això, segons l'ordenament constitucional, sens perjudici d'altres normatives de rang inferior.

¹<http://www.km.gov.al/skedaret/1231927768-Constitution%20of%20the%20Republic%20of%20Albania.pdf> [consultat el 25/07/11]

Andorra

Aquest petit estat entre els Pirineus va aprovar l'any 1993 la Constitució que avui dia encara hi és vigent², i que, en el seu article segon, dedicats als símbols nacionals, estableix que:

Article 2

1. La llengua oficial de l'Estat és el català.

Malgrat que el català és l'idioma oficial, hi ha força parlants d'altres idiomes, sobretot dels dels països més propers, com l'espanyol o el francès, i destacadament, el portuguès, entre d'altres.

Més de la meitat de la població usa normalment el català.³

Armènia

La Constitució d'aquesta exrepública soviètica, que fou redactada l'any 1995⁴, i que ara és vigent, en el seu article dotzè estableix que:

Article 12

La llengua estatal de la República és l'armeni.

És un fet lògic tenint en compte que el 96% de la població armènia coneix aquest idioma, i més si resulta una política de marginació del rus, idioma conegut –però no usat– també per tres quartes parts de la població, sobretot per la forta influència del rus durant l'època soviètica.

Àustria

Aquest estat centreeuropeu de majoria de parla alemanya té una carta magna basada en la Llei constitucional federal que és vigent des de l'1 d'octubre de l'any 1920. Actualment es pren com a referència una versió esmenada establerta l'any 1929.⁵ Una constitució que, en els termes lingüístics estableix que:

Article 8

² Text original en català (Govern d'Andorra): [http://www.consell.ad/micg/webconsell.nsf/0/172d2f36a117355ec1256bd60048b6d1/\\$FILE/Constituci%C3%B3%20d'Andorra%20%20Catal%C3%A0.pdf](http://www.consell.ad/micg/webconsell.nsf/0/172d2f36a117355ec1256bd60048b6d1/$FILE/Constituci%C3%B3%20d'Andorra%20%20Catal%C3%A0.pdf) [consultat el 15/08/11]

³ <http://ca.wikipedia.org/wiki/Andorra#Lleng.C3.BCes> [consultat el 15/08/11]

⁴ Text en anglès a <http://www.parliament.am/parliament.php?id=constitution&lang=eng> [consultat el 15/08/11]

⁵ http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1930_1/ERV_1930_1.pdf Text bilingüe alemany-anglès [consultat l'01/07/11]

1. L'alemany és la llengua oficial de la República, sens perjudici dels drets atorgats per les lleis federals a les minories lingüístiques.
2. La República (Federació, estats federats i els municipis) es subscriuen a la seva diversitat lingüística i cultural.
3. El llenguatge de signes d'Àustria és reconegut com a llengua independent. Els detalls són regulats per les lleis.

Les estadístiques assenyalen que el 88,6% de la població parla l'alemany. La constitució, per tant, reflecteix aquesta realitat i blinda l'ús de l'alemany. No obstant això hi ha petits percentatges de parlants de llengües de països limítrofs, com l'hongarès o el croat, llengües que no gaudeixen de cap consideració legal a Àustria. A més, cal sumar-hi el turc, present gràcies als fluxos migratoris.

Azerbaidjan

Aquesta república exsoviètica del Caucas s'independitzà de la Unió Soviètica el 30 d'agost de 1991. A partir d'aquest moment, va anar estructurant un cos legislatiu el màxim exponent del qual és la Constitució que es va promulgar l'any 1995, sota referendament popular. La Carta Magna fa una breu referència al tema de la llengua oficial. Diu el següent⁶:

Article 21. L'idioma oficial

- I. La llengua àzeri és l'idioma oficial de la república d'Azerbaidjan. La república de l'Azerbaidjan ofereix el desenvolupament de la llengua àzeri.
- II. La república de l'Azerbaidjan garanteix un ús lliure i el desenvolupament d'altres idiomes parlats pel poble.

L'única llengua reconeguda és la llengua nacional, l'àzeri, una llengua turquesa parlada per la majoria de la població (90,3%). Altrament, es parlen el lezgi (2,2 %) o l'armeni (1,5 %) ⁷, sense obviar que gran part de la població té coneixements de rus, arran de la gran influència que exercí durant anys el fet de pertànyer a l'URSS, en què el rus s'imposava com a llengua oficial.

Bulgària

⁶ Text en anglès: <http://en.president.az/azerbaijan/constitution/>

⁷ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/aj.html> [consultat el 15/08/11]

Bulgària és un estat que, després de la caiguda del model soviètic, va adoptar una nova llei constitucional que va promulgar-se el 12 de juliol de l'any 1991⁸. Un text que, en temes de llengua és molt clar:

Article 3

El búlgar serà l'idioma oficial de la República.

Encara que hi ha altres referències:

Article 36

1. L'estudi i l'ús de la llengua búlgara serà un dret i una obligació de tot ciutadà búlgar.
2. Els ciutadans la llengua materna dels quals no sigui el búlgar té el dret a estudiar i a utilitzar el seu propi idioma, juntament amb l'estudi obligatori de l'idioma búlgar.
3. Les situacions en què només es pugui utilitzar l'idioma oficial hauran de ser establertes per la llei.

Bulgària, així mateix, és un estat amb una sola llengua oficial, el búlgar, parlat per la gran majoria de la població (85%)⁹, tot i que hi ha importants minories que parlen turc (9%), encara que no hi és una llengua pròpia.

Croàcia

Croàcia és un dels estats constituïts producte de la desintegració de Iugoslàvia, en aquest cas, en 1991. Poc abans, el 25 de desembre de 1990, es va confeccionar una nova constitució¹⁰ que estableix el següent:

Article 12

L'idioma croat i l'alfabet llatí seran d'ús oficial a la República de Croàcia.

En les diferents administracions locals, un altre idioma i el ciríl·lic o algun altre alfabet pot ser introduït en l'ús oficial, juntament amb l'idioma croat i l'alfabet llatí en les condicions especificades per la llei.

Article 15

Està garantida la igualtat de drets per als membres de totes les minories nacionals a la República de Croàcia.

La igualtat i la protecció dels drets de les minories nacionals seran regulats per una llei constitucional aprovada d'acord amb el procediment estipulat per la llei orgànica.

Més enllà del sufragi universal, el dret dels membres de les minories nacionals per elegir els seus representants al Parlament de Croàcia pot ser estipulat per la llei. La llibertat dels

⁸ <http://www.parliament.bg/en/const/>

⁹ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bu.html>

¹⁰ Portal de la Constitució al Parlament croat: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=729>

membres de totes les minories nacionals a expressar la seva nacionalitat, a *utilitzar el seu idioma i escriptura*, i l'exercici de l'autonomia cultural ha de ser garantida.

La població croata és majoritàriament parlant de croat (96%) llengua nacional i oficial, sense descomptar les minories lingüístiques, la més important de la qual és la sèrbia (1%), sense descuidar l'italià –llengua cooficial a la regió d'Ístria¹¹– o l'hongarès.¹²

Cal tenir en compte que Croàcia enterra el concepte de llengua serbocroata de què es parlava a mitjan segle passat quan existia Iugoslàvia. Actualment només es parla del serbocroat com a diasistema.

Eslovàquia

Aquesta república centreeuropea va recobrar la independència l'any 1993, quan l'estat de Txecoslovàquia es va dissoldre. Ja per aquelles dates, el país ja s'havia dotat d'una nova constitució, concretament l'1 d'octubre de 1992, data que entrà en vigor.¹³

Aquest nou text introdueix articles que fan referència a la llengua, que són els següents:

Article 6

- (1) L'eslovac és la llengua de l'Estat en el territori de la República Eslovaca.
- (2) L'ús d'altres idiomes en les relacions amb les autoritats es regiran per la llei.

Article 34.2

A més del dret a dominar l'idioma de l'Estat, els ciutadans pertanyents a minories nacionals o grups ètnics també tenen, en condicions definides per la llei, les següents garanties:

- a) dret a l'educació en el seu propi idioma,
- b) dret a utilitzar la seva llengua en les relacions amb les autoritats,
- c) dret a participar en la solució dels assumptes relatius a les minories nacionals i grups ètnics.

Com bé deia l'article 6.2, hi ha lleis que preveuen l'ús d'altres idiomes. La llei de llengües minoritàries¹⁴ reforça l'oficialitat de l'eslovac, alhora que preveu l'ús d'altres llengües.

Aquestes llengües són el txec i l'hongarès (10,7% de la població). Hi ha minories significatives com la romaní i la ucraïnesa. Malgrat tot, la llengua oficial és parlada per la gran majoria de la població, el 83,9%.¹⁵

Eslovènia

¹¹ http://it.wikipedia.org/wiki/Regione_istriana (en italià)

¹² CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/hr.html> [consultat el 07/08/2011]

¹³ Text en anglès: http://www.servat.unibe.ch/icl/lo00000_.html [consultat el 14/08/11]

¹⁴ <http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL%282010%29076-e.asp>

¹⁵ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/lo.html>

La República d'Eslovènia és un estat balcànic sorgit de la desintegració de Iugoslàvia. És un estat sobirà des del 25 de juny de 1991, i la seva constitució va ser adoptada el 23 de desembre d'aquell any.¹⁶

Aquest text recull, en matèria lingüística, els següents articles:

Article 11

L'idioma oficial d'Eslovènia és l'eslovè. En aquells municipis allà on resideixin les comunitats nacionals italians o hongaresos, l'italià o l'hongarès també serà idioma oficial.

Article 61

Tota persona té dret a expressar lliurement la seva pertinença a una nació o comunitat nacional, estimular i donar expressió a la seva cultura i utilitzar el seu idioma i el seu alfabet.

Article 62

Tota persona té dret a usar la seva llengua i el seu alfabet en la forma prevista per la llei en l'exercici dels seus drets i deures i en els procediments davant els òrgans de l'Estat i que exerceixi una funció pública.

Article 64 (fragment)

Les comunitats autòctones nacionals italiana i hongaresa i els seus membres es garantirà el dret a utilitzar lliurement els seus símbols nacionals i, per tal de preservar la seva identitat nacional, el dret de constituir organitzacions i desenvolupar activitats econòmiques, culturals, científiques i de recerca, així com activitats en el camp dels mitjans de comunicació públics i la publicació. D'acord amb les lleis, aquestes dues comunitats nacionals i els seus membres tenen el dret a l'educació i l'escolarització en la seva pròpia llengua, així com el dret a establir i desenvolupar l'educació i aquest ensenyament. Les àrees geogràfiques en què les escoles bilingües són obligatoris seran establertes per llei. Aquestes comunitats nacionals i els seus membres se'ls garanteix el dret a promoure les relacions amb els seus països d'origen i dels seus respectius països. L'Estat oferirà suport material i moral per a l'exercici d'aquests drets.[...]

La constitució eslovena blindava l'eslovè com a llengua nacional –que és la més parlada (91,1%)¹⁷, però també blindava els drets de dues minories concretes, la italiana i l'hongaresa, que en percentatges són ínfimes, però que allà on es parla, gaudeix d'un règim de cooficialitat.

D'una altra banda, malgrat tot, hi ha més parlants de serbocroat (4,5%), però la constitució no els dona els mateixos drets, només els habituals dels drets de les altres petites minories eslovenes.

Liechtenstein

¹⁶ Text en anglès a <http://www.us-rs.si/media/full.text.of.the.constitution.pdf> [consultat el 04/08/11]

¹⁷ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/si.html>

El Principat de Liechtenstein és un microestat situat entre Suïssa i Àustria. És una monarquia constitucional, segons la seva llei fonamental, que fou adoptada el 5 d'octubre de 1921.¹⁸

La Constitució només estableix un únic article sobre la llengua que s'hi parla al país, el sisè, que resa:

Article 6

L'alemany serà la llengua nacional i oficial.

No és cap sorpresa, si tenim en compte que aquest estat està situat enmig de territori germanòfon, entre Suïssa i Àustria. En aquest país s'hi pot practicar la diglòssia entre l'alemany estàndard –en les varietats altes– i el dialecte alamànic –en les varietats baixes.¹⁹

Moldàvia

La República de Moldàvia és un estat europeu situat entre Romania i Ucraïna. A diferència del primer, Moldàvia sí pertanyia a la Unió Soviètica, de la qual es va independitzar el 27 d'agost de 1991. La seva primera constitució postsoviètica va adoptar-se tres anys després, el 29 de juliol de 1994.²⁰

Aquesta constitució, que és vigent actualment, estableix, entre d'altres coses, el següent:

Article 13. L'idioma nacional. L'ús d'altres idiomes

- (1) L'idioma nacional de la República de Moldàvia és el moldau, i la seva escriptura es basa en l'alfabet llatí.
- (2) L'Estat moldau, reconeix i protegeix el dret a conservar, desenvolupar i utilitzar l'idioma rus i altres llengües parlades en el territori nacional del país.
- (3) L'Estat ha de fomentar i promoure estudis d'idiomes estrangers que gaudeixin d'ús internacional generalitzat.
- (4) L'ús de les llengües en el territori de la República de Moldàvia s'establirà per llei orgànica.

Article 35 (extracte)

- (2) L'Estat farà complir, d'acord amb la llei, el dret de cada persona a escollir l'idioma en què s'ha d'impartir l'ensenyament.
- (3) En totes les formes de les institucions educatives es durà a terme l'estudi de la llengua oficial del país.

Article 118. El llenguatge utilitzat en les audiències i el dret a usar un intèrpret.

¹⁸ Text en anglès <http://www.llv.li/verfassung-e-01-02-09.doc.pdf> [consultat el 24/07/11]

¹⁹ Entrada d'Alamànic a la Viquipèdia <http://ca.wikipedia.org/wiki/Alam%C3%A0nic> [consultat el 27/07/11]

²⁰ Text en anglès: <http://confinder.richmond.edu/admin/docs/moldova3.pdf> [consultat el 14/08/11]

- (1) Els casos judicials s'escoltaran en l'idioma moldau.
- (2) Aquelles persones que no saben o no poden parlar moldau tenen dret a prendre coneixement de tots els documents i articles en els arxius i parlar amb la justícia a través d'un intèrpret.
- (3) De conformitat amb les audiències jurídiques de dret també pot ser realitzat en un idioma que sigui considerat acceptable per la majoria de les persones que participin en l'audiència.

Segons la carta magna, la llengua de la República és el «moldau». No obstant això, la comunitat filològica no comparteix la idea del moldau com a llengua diferenciada del romanès.²¹ Aquesta pràctica de secessionisme lingüístic «a la valenciana» només tenia motivacions polítiques, atès que volia evitar una identificació del poble moldau amb Romania i evitar-ne l'agregació. Malgrat tot, el govern moldau adopta els codis ISO associats al romanès com a propis –en conseqüència, decau els del moldau.

El moldau, a diferència de la Unió Soviètica, s'escriurà amb l'alfabet llatí, i no pas amb l'alfabet ciríl·lic, tret de la regió de Transnístria.

El moldau serà l'única llengua oficial d'un país del qual n'és majoria. A la regió de Gagaúsia comparteix oficialitat amb el rus i el gagaús –un dialecte turc–, i a la regió de Transnístria –d'una gran autonomia de facto–, amb el rus i l'ucraïnès. De fet, a aquesta regió, els parlants de romanès són minoria.

Polònia

La República de Polònia és un estat centreeuropeu. Després de la caiguda del comunisme, va reformar de bell nou la seva carta magna, que va ser adoptada el 2 d'abril de 1997 per l'Assemblea Nacional i ratificada per vot popular el 25 de maig d'aquell any.²²

La Constitució de Polònia estableix, en matèria lingüística, el següent:

Article 27

El polonès serà l'idioma oficial a la República de Polònia. Aquesta disposició no infringeix els drets de les minories nacionals com a resultat dels acords internacionals ratificats.

Article 35

La República de Polònia vetllarà pels ciutadans polonesos que pertanyin a minories nacionals o ètniques pel que fa a la llibertat de mantenir i desenvolupar el seu propi idioma, per mantenir els costums i tradicions, i per desenvolupar la seva pròpia cultura.

²¹ <http://ca.wikipedia.org/wiki/Moldau> [consultat el 14/08/11]

²² Text en anglès a <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> [consultat el 03/08/11]

Les minories nacionals i ètniques tenen dret a establir institucions educatives i culturals, les institucions dissenyades per protegir la seva identitat religiosa, així com a participar en la resolució dels assumptes relacionats amb la seva identitat cultural.

És lògic que l'idioma oficial de Polònia sigui el polonès quan aquesta és la llengua del 97,5% de la població. No obstant això, les minories –que no n'hi cap de preponderant– tenen alguns drets garantits, com hem vist tot suara.²³

Romania

La República de Romania és un estat de l'Europa de l'Est que disposa d'una carta magna que es va aprovar pel vot popular dia 8 de desembre de 1991. És una nova constitució que culmina el tancament de l'era comunista en aquest país. Va ser reformada l'octubre de l'any 2003.²⁴

El text constitucional, en allò relatiu a la llengua, disposa el que hi ha a continuació:

Article 13

A Romania, l'idioma oficial és el romanès.

Article 32 (fragment)

[...]

(2) L'educació en tots els nivells es durà a terme en romanès. L'educació també es pot dur a terme en un idioma estranger d'ús internacional, en els termes establerts per la llei.

(3) Es garanteix el dret de les persones pertanyents a minories nacionals a aprendre la seva llengua materna i el seu dret a ser educats en aquesta llengua. Les formes d'exercir aquests drets es regeixen per la llei.

Segons el World Factbook de la CIA²⁵, el 91% dels romanesos usen normalment el romanès, l'única llengua oficial. Les minories lingüístiques més rellevants són la búlgara (6%) i la romaní (1,1%), però ni tan sols estan present a la constitució romanesa.

Sèrbia

Aquest estat balcànic era l'integrant central de l'antiga República Socialista de Iugoslàvia. Amb la caiguda del bloc comunista, se'n va anar segregant la majoria de països que en formaven part: Eslovènia, Croàcia, Bòsnia, Macedònia,

²³ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pl.html>

²⁴ Text en anglès a <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=371> [consultat el 14/08/11]

²⁵ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ro.html>

Montenegro i Kosovo. Després de la independència de Montenegro –i la dissolució de Sèrbia i Montenegro–, la nova República adopta una nova constitució²⁶ que esdevé vigent el novembre de 2006, tot substituint la de 1990.

Aquest nou text, pel que fa als temes lingüístics, estableix el següent:

Article 10

L'idioma serbi i l'alfabet ciríl·lic seran d'ús oficial a la República de Sèrbia.

L'ús oficial d'altres llengües i escriptures seran regulades per la llei sobre la base de la Constitució.

Article 75 (fragment)

Les persones pertanyents a minories nacionals prendran part en la presa de decisions o decidiran independentment sobre certs temes relacionats amb la seva cultura, educació, informació i l'ús oficial de les llengües i l'escriptura a través dels seus drets col·lectius de conformitat amb la llei.

Les persones pertanyents a minories nacionals poden elegir els seus consells nacionals per tal d'exercir el dret a l'autogovern en el camp de la cultura, l'educació, la informació i l'ús oficial del seu idioma i escriptura, d'acord amb la llei.

Article 79

Els membres de les minories nacionals tenen dret a: l'expressió, preservació, foment, desenvolupament i expressió pública de la nacionalitat, l'especificitat ètnica, cultural, religiosa; l'ús dels seus símbols en llocs públics, l'ús del seu idioma i escriptura, exercir processos també en la seva llengua davant els organismes estatals, organitzacions amb delegació de facultats públiques, organismes de les províncies autònomes i les unitats locals d'autogovern, en les zones on són la majoria de la població; l'educació en la seva llengua en les institucions públiques i les institucions de les províncies autònomes, fundar institucions educatives privades, usar el seu nom i cognom en la seva llengua, els noms locals tradicionals, noms de carrers, els assentaments i els noms topogràfics escrit també en les seves llengües, en les zones on són la majoria de la població; la informació completa, oportuna i objectiva en la seva llengua, inclòs el dret a l'expressió, recepció, enviament i intercanvi d'informació i idees, l'establiment dels seus propis mitjans, d'acord amb la llei.

El 88,3% dels serbis fan ús habitual del serbi –variant local del diasistema serbocroat–, l'única llengua oficial a tota la nació. Així i tot, les minories nacionals tenen bastants drets reconeguts com s'ha descrit tot suara.

Aquestes minories nacionals són l'hongaresa (3,8%), la bòsnia (1,8%), i la romaní (1,1%). Hi ha un 5% de minories menors.²⁷

²⁶ Text en anglès http://www.mfa.gov.rs/Facts/UstavRS_pdf.pdf [consultat el 07/08/11]

²⁷ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ri.html> [consultat el 07/08/11]

3. ESTATS AMB UNA LLENGUA OFICIAL AMB MINORIES EXTERNES IMPORTANTS

Dins aquesta classificació hem englobat tota una sèrie d'estats la constitució dels quals determina l'oficialitat només d'una sola llengua, però tenen la diferència que hi ha una minoria significativa de població d'una llengua estrangera.

Generalment, són països que són –o han estat– sotmesos a les fèrries polítiques lingüístiques d'estats que projecten una influència dominadora vers els territoris que administren. Països com la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques o Iugoslàvia entren dins aquesta condició.

Aquests joves estats –amb no més de vint anys d'existència sobirana– han optat per declarar el seu corresponent idioma nacional com a llengua oficial, malgrat que, en algun cas, no sigui ni la llengua més parlada.

Hi incloem sis membres dins aquesta categoria: els estats d'Estònia, Geòrgia, Letònia, Lituània, Montenegro i Ucraïna.

Estònia

Aquesta petita república exsoviètica, que és la més septentrional de les repúbliques bàltiques, va recobrar la independència l'any 1991, respecte de l'URSS. Aleshores, les autoritats van redactar una llei constitucional que seria adoptada per referèndum popular el 28 de juny de 1992. Aquesta constitució²⁸ expulsa el rus de l'estatus de llengua oficial i només manté l'estonià, una llengua bàltica ugrofinesa, com a llengua oficial:

Article 6

La llengua oficial d'Estònia és l'estonià

El quart paràgraf de l'article 37 preveu mesures per a l'ensenyament de les minories lingüístiques com el rus:

Article 37 [paràgraf quart]

[...]

Tota persona té dret a rebre instrucció en estonià. La llengua d'ensenyament en les institucions educatives de les minories nacionals seran elegits per la institució educativa.

Cal tenir en compte que, com en totes les repúbliques exsoviètiques, la gran influència del rus conferida pel pes de la maquinària propagandística estatal de Moscou encara és patent en la vida dels estonians. I és que, malgrat que el rus ja no és oficial –només l'estonià–, encara l'usa el 29,7% de la població, segurament perquè també segueix sent la llengua dels colons russos (25%) que encara viuen a Estònia. Tot i així, l'estonià és, amb escreix, la llengua majoritària de la República d'Estònia (67,3%).²⁹

²⁸ Text en anglès a <http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/index.html> [consultat el 26/07/11]

²⁹ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/en.html> [consultat el 26/07/11]

Geòrgia

Aquest estat de la regió caucàsica va tornar a ser independent l'any 1991 després de la desintegració de la Unió Soviètica. Consegüentment, amb els anys, el parlament de Geòrgia va adoptar una nova constitució³⁰, concretament el 24 d'agost de 1995.

Aquesta carta magna estableix, en matèria lingüística, el següent:

Article 8

L'idioma oficial de Geòrgia serà el georgià, i a Abkhàzia. també l'abkhaz.

Cal dir que la referència a l'abkhaz va ser producte d'una reforma constitucional establerta el 10 d'octubre de 2002 i d'aplicació a Abkhàzia, una república independent de facto, però que per a Geòrgia és una regió autònoma.

La constitució segueix dient:

Article 85.2

Els procediments judicials es duren a terme a la llengua de l'Estat [el georgià]. Un individu sense una ordre en la llengua de l'Estat ha de tenir un intèrpret. En els districtes en què la població no tingui un domini de la llengua de l'Estat, s'ha de garantir l'ensenyament de la llengua de l'Estat i la solució dels problemes relacionats amb el procés judicial.

A Geòrgia, la gran majoria de la població (el 71%) és de parla georgiana. Tot i així hi ha minories de parla russa (9%), armènia (7%) i àzeri [d'Azerbaidjan] (6%), entre d'altres minories, que no tenen reconegut cap dret com a llengua oficial.³¹

Letònia

La República de Letònia és un dels tres països bàltics –concretament el que ocupa una posició intermèdia– que es van independitzar de la Unió Soviètica quan es va col·lapsar l'any 1991. El poble letó es va dotar d'una nova constitució que segueix el camí de la de 1922.³²

El text que avui dia es pren de referència, en els temes relatius a la llengua, estableix el següent:

Article 4

La llengua letona és la llengua oficial de la República de Letònia. La bandera nacional de Letònia serà de color vermell amb una banda de color blanc.

³⁰ Text en anglès a http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf [consultat el 12/08/11]

³¹ CIA World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html> [consultat el 12/08/11]

³² Text en anglès a http://en.wikisource.org/wiki/Constitution_of_Latvia [consultat el 13/08/11]

Una vegada establerta la llengua oficial, la constitució letona exigeix certs requisits als membres de les institucions públiques i drets a les minories nacionals, pel que es desprèn dels següents articles:

Article 18

El mateix Saeima [assemblea legislativa nacional] revisarà les qualificacions dels seus membres.

Una persona triada al Saeima obtindrà el mandat de Membre del Parlament si aquesta persona dóna la promesa solemne:

«Jo, en assumir el mandat dels membres de la Dieta, davant el poble de Letònia, juro (prometo solemnement) ser lleial a Letònia, enfortir la seva sobirania i *el letó com a únic idioma oficial*, la defensa de Letònia com un Estat independent i democràtic i complir amb la meva tasca amb honradesa i consciència. Em comprometo a observar la Constitució i les lleis de Letònia».

Article 21

El Saeima establirà les regles oportunes amb l'objectiu de mantenir el seu funcionament intern i l'ordre. *L'idioma de treball de la Dieta és la llengua letona.*

Article 101

[...] La llengua de funcionament dels governs locals és la llengua letona.

Article 104

[...] Tota persona té dret a rebre una resposta [de l'administració] en la llengua letona.

Article 114

Les persones pertanyents a minories ètniques tenen dret a preservar i desenvolupar la seva llengua i la seva identitat ètnica i cultural.

En primer lloc, per «minories ètniques», cal referir-se a les minories de parla russa –una «minoria» del 37,5%– i de parla lituana (4% aproximadament), producte del veïnatge o de la pressió del rus durant l'època soviètica, com també de la presència de colons russos a Letònia (28,7% del total de la població).³³

En aquest context tan desfavorable, on el letó amb prou feines és la llengua de la meitat de la població (58,2%), sembla lògic que la norma base de l'Estat pretengui blindar l'oficialitat única del letó a fi d'assegurar-ne el futur.

³³ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/lg.html> [consultat el 13/08/11]

Lituània

Aquest país és una de les tres repúbliques bàltiques –en concret, la més meridional– que es van escindir de la Unió Soviètica quan es va dissoldre, l'any 1991. El poble lituà va aprovar una nova constitució en referèndum el 25 d'octubre de 1992, la que avui encara és vigent.³⁴ Aquest text declara, pel que concerneix a la llengua, el que figura a continuació:

Article 14

El lituà serà la llengua de l'Estat.

Article 37

Els ciutadans pertanyents a comunitats ètniques tenen dret a promoure el seu idioma, cultura i costums.

Article 117 (fragment)

A la República de Lituània, els procediments judicials es duran a terme en l'idioma oficial.

La protecció de l'idioma lituà està garantit com a única llengua oficial, tot i ser, de les tres repúbliques bàltiques, la que menys població russa acull (només el 8%). Altrament, hi ha una segona minoria, la dels polonesos (5,6%). Totes dues minories lingüístiques tenen reconeguts drets lingüístics i culturals.³⁵

Montenegro

La República de Montenegro és un dels estats més joves d'Europa. Es va segregar de Sèrbia l'any 2006. La primera constitució de l'estat independent es va proclamar el 22 d'octubre de 2007.³⁶

Les disposicions constitucionals en relació amb la llengua de Montenegro són les següents:

Article 13 (Idioma i alfabet)

1. L'idioma oficial de Montenegro és el montenegrí.
2. Els alfabetes llatí i ciríl·lic seran iguals.
3. El serbi, el bosnià, l'albanès i el croat també ho seran en l'ús oficial.

³⁴ Text en anglès a http://www.lrkt.lt/Documents2_e.html [consultat el 29/07/11]

³⁵ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/lh.html> [consultat el 29/07/11]

³⁶ Text en anglès a http://en.wikisource.org/wiki/Constitution_of_Montenegro [consultat el 23/07/11]

Article 79 (fragment)

Les persones pertanyents a les nacions minoritàries i altres comunitats minoritàries nacionals tindran garantits els drets i llibertats, que poden exercir, individualment o amb els altres, de la següent manera:

[...]

3) el dret a utilitzar el seu propi idioma i alfabet d'ús privat, públic i oficial;

4) el dret a l'educació en la seva llengua i alfabet en les institucions públiques i el dret que s'inclouen en els plans d'estudi de la història i la cultura de les persones pertanyents a les nacions minoritàries i altres comunitats minoritàries nacionals;

5) el dret, en les àrees amb una participació significativa en el total de la població, perquè les autoritats de les autoritats locals, estatals i judicials portin a terme les actuacions en l'idioma de les nacions minoritàries i altres comunitats minoritàries nacionals; [...]

Hem d'entendre que el montenegrí, un dialecte del diasistema serbocroat, és la llengua oficial nacional, mentre que les llengües de l'article 13.3 són reconegudes en actes oficials, però són externes i qualificades de llengües minoritàries.

Cal tenir en compte que la llengua majoritària de la població montenegrina no és l'idioma oficial, sinó el serbi (un 63,6%), mentre que la llengua oficial només és usada pel 22%. Altres llengües minoritàries ressenyables són el bosnià (5,5%) i l'albanès (5,3%).³⁷

Ucraïna

La República d'Ucraïna és un gran estat de l'Europa de l'Est. Va tornar a ser un país independent després de la caiguda del comunisme soviètic. Més concretament, el 24 d'agost de 1991. No obstant això, no es dotarà d'un text constitucional fins cinc anys després. La Constitució del 24 de juny de 1996³⁸, avui en vigor, va substituir la darrera constitució de la Ucraïna comunista.

Composta de 161 articles, els que tracten sobre la llengua a Ucraïna són els següents:

Article 10

A Ucraïna, la parla ucraïnesa és l'idioma oficial.

(La interpretació oficial d'acord amb la decisió del Tribunal Constitucional d'Ucraïna és donada a la posició de la primera part de l'article 10 del 14/12/99 N 10-pn/99)

³⁷ CIA World Factbook: <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2098.html#ez> [consultat el 23/07/11]

³⁸ <http://www.president.gov.ua/en/content/constitution.html> Constitució ucraïnesa en anglès: [consultat el 29/07/11]

L'estat proporciona un desenvolupament integral i el funcionament de l'ucraïnès en totes les esferes de la vida pública en tot el territori de Ucraïna.

Es garanteix el lliure desenvolupament, l'ús i la defensa del rus a Ucraïna i d'altres idiomes de les minories nacionals d'Ucraïna.

L'Estat és fonamental en l'estudi de les llengües de comunicació internacional.

La Constitució d'Ucraïna garanteix l'aplicació dels idiomes a Ucraïna i es determina per una llei.

Article 92

Excepcionalment, per les lleis d'Ucraïna es determina:

- 1) El dret i la llibertat de l'home i del ciutadà, la garantia d'aquests drets i llibertats, deures bàsics dels ciutadans;
- 2) la ciutadania, la legalitat dels ciutadans, la situació dels estrangers i persones sense ciutadania;
- 3) *els drets dels indígenes i les minories nacionals;*
- 4) *l'ordre d'aplicació de les llengües;*
- 5) les bases de la utilització dels recursos naturals, excepcionals (marins) àrea econòmica, la plataforma continental, el domini de l'espai, organització i explotació de les xarxes de transport i comunicacions.

Queda clar, doncs, que l'idioma nacional propi i oficial és l'ucraïnès. De fet, és la llengua de la majoria de la població (el 67%). No obstant això, el rus segueix essent un idioma potent; de fet, és la llengua del 24% dels ucraïnesos, per unes causes lògiques: el poder de la influent Unió Soviètica durant molts anys i la presència de colons russos (17% de la població).³⁹ El rus no és idioma oficial, però la seva promoció i ús està potenciat constitucionalment.

D'altra banda, hi ha més llengües que són minoritàries i que poden gaudir d'un estatus similar. Són llengües que parla el 9% de la població, entre les quals, el romanès, el polonès i l'hongarès.

4. ESTATS PLURILINGÜES ON NOMÉS UNA DE LES LLENGÜES ÉS OFICIAL

Per a pertànyer a aquest grup, els estats han de tenir una realitat lingüística multilingüe, entesa aquí com a territoris amb comunitats lingüístiques pròpies i amb zones ben delimitades.

Malgrat l'existència de múltiples comunitats lingüístiques, només una d'elles se situa –generalment per l'ús secular de la força– en un estadi superior i assoleix constitucionalment l'estatus de llengua oficial, tot en detriment de les altres llengües, que poden tenir un reconeixement gradual.

Aquests reconeixements van des d'uns tímids reconeixements en l'ensenyament o en els mitjans de comunicació fins a règims de cooficialitat en àmbits regionals que no garanteixen el desenvolupament d'una societat multilingüe.

³⁹ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html> [consultat el 29/07/11]

Hem inclòs en aquesta categoria Espanya, França, Rússia i Turquia.

També hi hem inclòs el Principat de Mònaco. Encara que el francès no hi és originari, hem partit d'una perspectiva sincrònica, atès que el francès és la llengua hegemònica d'aquest indret.

Espanya

El Regne d'Espanya és un estat del sud d'Europa, sota la sobirania de la qual resideixen la majoria de territoris del domini de la llengua catalana. La seva constitució actual va ser aprovada en referèndum popular el 6 de desembre de 1978, i des d'aleshores no ha sofert cap esmena significativa.⁴⁰

Els articles de la carta magna espanyola, pel que fa a la matèria lingüística, són els que es relaten a continuació:

Article 3

1. El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la.
2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts.
3. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.

L'espanyol –o castellà– és la llengua habitual del 74% de la població espanyola⁴¹, segons el CIA World Factbook, una població que té tots els drets lingüístics garantits, com a llengua oficial a tot l'Estat.

Tot seguit, hi ha tres llengües, anomenades «autònòmiques», que tenen molts drets garantits –entre els quals l'ensenyament en l'idioma propi, segons l'article 148.17a–, però sovint són restringits i d'aplicació només regional. És el cas del català (17%) a Catalunya, Illes Balears i País Valencià –on rep la denominació secessionista de «valencià»–; és el cas del basc o èuscar (2%), on és estatutàriament oficial a Euskadi, però que a Navarra té una oficialitat arran d'una llei foral, i és el cas del gallec (7%) –per a alguns una varietat del diasistema galaicoportuguès– que és oficial a Galícia.

En un tercer estadi hi ha llengües que no gaudeixen de cap tipus d'oficialitat i que, en el pitjor dels casos, no són considerades ni com a llengües autònomes. En aquest grup hi trobem l'asturià o l'aragonès.

França

Aquest estat europeu constitueix un dels casos flagrants d'uniformisme lingüístic i de marginació de les minories lingüístiques. Sota la sobirania d'aquest país s'hi troba l'anomenada Catalunya Nord.

⁴⁰ <http://www.parlament.cat/activitat/constitucio.pdf> – Versió catalana del Parlament de Catalunya

⁴¹ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sp.html>

La Constitució que ara hi és vigent és la de la Cinquena República, adoptada el 4 d'octubre de 1958. Amb tot l'única referència a llengua oficial de l'Estat no arribarà fins a l'esmena a l'article 2, introduïda l'any 1992. Amb aquestes modificacions, l'article resa:⁴²

Article 2

La llengua oficial de la República és el francès.

L'emblema nacional és la bandera tricolor, blau, blanc, vermell.

L'himne nacional és "La Marsellesa".

El lema de la República és "Llibertat, Igualtat, Fraternitat".

El seu principi és el govern del poble, pel poble i per al poble.

És per tots conegut que el francès és la llengua que ho domina gairebé tot a l'Hexàgon. De fet, s'hi parlen moltes llengües, segons la CIA World Factbook «*rapidly declining regional dialects and languages*» (sic)⁴³, d'entre les quals, la llengua catalana, que no gaudeix de cap casta de reconeixement estatal. Paral·lelament hi trobem l'occità, el basc, el bretó, l'alsacià, el cors i una modalitat del neerlandès –sense comptar els criolls o el mahorí dels departaments d'ultramar–; són llengües que tenen alguna atenció testimonial en l'ensenyament, però que resten fora de l'àmbit de l'oficialitat.

Rússia

La Federació Russa és un immens estat euroasiàtic, amb capital a la ciutat europea de Moscou, fruit del col·lapse de la Unió Soviètica, d'on era el membre més important, l'any 1991. Dos anys més tard, el 25 de desembre de 1993, Rússia disposarà d'una nova constitució en vigor.⁴⁴

Aquesta constitució, en els aspectes lingüístics, estableix el següent:

Article 26

(1) Tota persona té dret a determinar i expressar la seva identitat nacional. Ningú pot ser obligat a determinar i expressar la seva identitat nacional.

(2) Tota persona té dret a usar la seva llengua materna, triar lliurement la llengua de la comunicació, l'educació, la formació i la creativitat.

Article 68

(1) La llengua oficial de la Federació de Rússia en tot el seu territori és la llengua russa.

(2) Les repúbliques tenen el dret d'instituir el seu idioma propi estatal. S'utilitzen juntament amb l'idioma oficial de la Federació de Rússia en els òrgans del poder estatal, els òrgans d'autogovern local i les institucions estatals de les repúbliques.

⁴² Text original de la Constitució de la República Francesa a <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/la-constitution/la-constitution-du-4-octobre-1958/texte-integral-de-la-constitution-de-1958.5074.html>

⁴³ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fr.html> [consultat el 12/08/11]

⁴⁴ <http://www.constitution.ru/en/10003000-01.htm> - Portal multilingüe sobre la Constitució de la Federació Russa. [consultat el 09/08/11]

(3) La Federació de Rússia garanteix a tots els pobles el dret a preservar la seva llengua materna i per crear les condicions per al seu estudi i desenvolupament.

Malgrat que les cent seixanta ètnies del país parlin un centenar d'idiomes, la llengua majoritària de la població russa, efectivament, és la llengua oficial, el rus. Es calcula que uns 142 milions de persones en fan ús.

No obstant això, hi ha altres moltes llengües regionals i minoritàries que no tenen reconeixement oficial general, sinó en l'àmbit de la República constituent, i sempre al costat del rus. És el cas de l'osseta, el txetxè, el tàrtar, el iacut, etc.

Turquia

La República de Turquia és un estat euroasiàtic –atès que Istanbul està situada a Europa– que ha tingut moltes constitucions, la darrera de les quals, la que avui dia és vigent és la de 1982, ratificada el 7 de novembre d'aquell any.⁴⁵

La Constitució turca en vigor està composta de 174 articles, dels quals, els que més interès ens atorga són els següents:

Article 3

L'Estat turc, amb el seu territori i nació, és una entitat indivisible. *El seu idioma és el turc.*

La seva bandera, la forma de la qual està prescrita per la llei corresponent, es compon d'una mitja lluna blanca i una estrella sobre un fons vermell.

El seu himne nacional és la «Marxa de la Independència».

La seva capital és Ankara.

Article 42

Cap altre idioma que no sigui el turc no s'ensenyarà com a llengua materna als ciutadans turcs en totes les institucions de formació o educació. Les llengües estrangeres que s'ensenyin en les institucions de formació i educació i les regles a seguir per la realització de les escoles de formació i educació en una llengua estrangera es determinaran per la llei. Es reserven les disposicions dels tractats internacionals.

La Constitució turca només estableix l'oficialitat del turc com a llengua oficial. Cap llengua que no sigui el turc té cap dret lingüístic. Per tant, el kurd –i altres idiomes– no tenen cabuda en l'Estat turc, tampoc en l'ensenyament, pel que es desprèn de l'article 42. Tot i que cal dir que el kurd, el circassià, dialectes àrabs, el bosnià o el zazaki han estat usats alguna vegada a la televisió pública.⁴⁶

⁴⁵ Text en anglès a <http://ves.cat/aPBO> [consultat el 18/07/11]

⁴⁶ <http://ca.wikipedia.org/wiki/Turquia#Llengua> [consultat el 18/07/11]

No tenim dades sobre els percentatges d'ús de cada llengua perquè el govern turc no ha fet cap estudi ni ho ha demanat en els censos de població.

Mònaco

El Principat de Mònaco és un petit estat-ciutat situat a la Costa Blava de la Mediterrània, envoltada per França. Aquest estat es dota d'una constitució que hi és vigent des de 1962, si bé l'última esmena és de 2002.⁴⁷

Pel que fa a la normativa lingüística, la carta magna monegasca estableix el següent:

Article 8

La llengua francesa és la llengua oficial de l'Estat.

Efectivament, el francès és la llengua que parla la majoria de la població de Mònaco, però és una llengua externa. Les dues llengües més o menys autòctones són el monegasc i l'occità, però hi són poc parlades. També s'hi parla anglès i italià.⁴⁸

5. ESTATS AMB UNA LLENGUA OFICIAL PRÒPIA MAJORITÀRIA I UNA LLENGUA OFICIAL EXTERNA MINORITÀRIA

En aquesta categoria hi incloem uns països que, històricament han patit els estralls produïts per potències colonitzadores, com a la Gran Bretanya, l'Imperi Rus o Suècia.

Malgrat els anys de dominació, quan aquests estats han recobrat la sobirania total, han aconseguit conservar la seva llengua. No obstant això, a diferència d'altres països – presents en aquest estudi –, han decidit mantenir l'oficialitat total de la llengua d'origen extern i d'ús minoritari, equiparant-la en drets a la llengua pròpia.

Ens referim als estats de Finlàndia i Malta.

Finlàndia

La República de Finlàndia disposa d'una Constitució⁴⁹, aprovada l'any 1999, que, en matèria lingüística regula alguns aspectes importants de la vida pública, tot de manera més específica, encara que en cap cas es parlarà de «llengua oficial», sinó de «llengua nacional». El primer dels 129 article que abasta el tema lingüístic és el següent:

Article 19. Dret de l'individu a la llengua i a la cultura

Les llengües nacionals de Finlàndia són el finès i el suec.

⁴⁷ Text original en llengua francesa: <http://ves.cat/aPAo> [consultat el 13/08/11]

⁴⁸ <http://ca.wikipedia.org/wiki/M%C3%B2naco#Lleng.C3.BCes> [consultat el 15/08/11]

⁴⁹ Text de referència en llengua anglesa: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf> [consultat el 05/07/11]

Una llei ha de garantir el dret de cadascú a utilitzar la seva pròpia llengua, sigui el finès o el suec, davant els tribunals de justícia o altres autoritats, i a rebre documentació oficial en aquesta llengua. Les autoritats públiques han de proveir les necessitats culturals i socials de les poblacions de parla finesa i sueca del país en igualtat de condicions.

Els sami, com a poble indígena, així com els romanís i altres grups, tenen dret a mantenir i desenvolupar el seu propi idioma i cultura. Una llei establirà les disposicions sobre el dret dels sami a utilitzar l'idioma sami davant les autoritats. Una llei haurà de garantir els drets de les persones que utilitzen el llenguatge de signes i de les persones que necessiten interpretació o traducció de l'ajuda a causa de la discapacitat.

Com podem veure, el finès i el suec tenen un estatus legal idèntic, tot malgrat que el finès és la llengua del 91,9% de la població finlandesa –majoritàriament monolingüe– contra un 5,5% que té el suec com a primera llengua⁵⁰.

Això vol dir que la minoria sueca, que componen, unes tres-centes mil persones, tenen garantits els seus drets lingüístics, sens perjudici de l'hegemonia del finès. Malgrat tot, les llengües de les minories –suomi, romaní, etc.– tenen els drets lingüístics limitats.

Els drets lingüístics que poden exercir la majoria de finlandesos poden ser duts a terme en molts àmbits de la vida pública, com pugui ser ara, les feines parlamentàries:

Article 51. Llengües usades en la tasca parlamentària

El finès i el suec s'utilitzen en el treball parlamentari.

El Govern i les altres autoritats han de presentar els documents necessaris per a una qüestió que hagi de ser portada a consideració al Parlament tant en finès com en suec. De la mateixa manera, les respostes parlamentàries i comunicacions, els informes i declaracions dels Comitès, així com les propostes per escrit del president del consell hauran de ser escrites en finès i suec.

D'aquí podem intuir que tots els diputats tenen el dret d'intervenir oralment al Parlament en una de les dues llengües nacionals, però tenen l'obligació d'emetre les comunicacions escrites en totes dues llengües.

I és que a Finlàndia la igualtat és quasi absoluta, allà s'hi practica –i és una garantia legal– el principi de personalitat, si ens fiem de l'article 122 d'aquesta constitució:

Article 122. Divisions administratives

En l'organització de l'administració, l'objectiu serà l'adequada divisió territorial, de manera que la població de parla finesa i la de parla sueca tinguin l'oportunitat de rebre serveis en el seu idioma en igualtat de condicions.

Una llei establirà els principis que regeixen les divisions municipals.

Tota aquesta legislació, no obstant això, no és d'aplicació al territori de les Illes d'Åland, un territori autònom de parla sueca que està regit pel seu estatut d'autonomia.

⁵⁰ <http://ca.wikipedia.org/wiki/Finl%C3%A0ndia#Demografia> [consultat el 07/07/11]

Malta

La República de Malta és un petit estat insular situat entre Itàlia i Tunísia. La seva primera constitució com a estat independent fou adoptada l'any 1964, i ha estat esmenada una vintena de vegades –la darrera l'any 2007.⁵¹

La regulació de les llengües de Malta ve prescrit per la Constitució, concretament pels següents articles:

Article 5

(1) L'idioma nacional de Malta és el maltès.

(2) Seran els idiomes oficials de Malta els idiomes maltès i anglès i altres idiomes que puguin ser prescrits pel Parlament (per una llei aprovada per no menys de dos terços de tots els membres de la Cambra de Representants). L'administració pot utilitzar qualsevol d'aquestes llengües amb caràcter general oficial, a condició que qualsevol persona pugui dirigir-se a l'Administració en qualsevol dels idiomes oficials i la resposta de l'Administració sigui en aquest idioma.

(3) El llenguatge de l'administració de justícia serà l'idioma maltès, a condició que el Parlament pugui fer que aquesta disposició per a l'ús de l'idioma anglès en els casos i sota les condicions que ell determini.

(4) La Cambra de Representants, en la regulació del seu propi procediment, pot determinar l'idioma o idiomes que s'utilitzaran en els debats parlamentaris i els registres.

Article 74

Llevat de disposicions contràries per part del Parlament, totes les lleis són promulgades en els idiomes anglès i maltès i, si hi ha algun conflicte entre els textos maltesos i els textos anglesos de qualsevol llei, prevaldrà el text el maltès.

En un cas similar al de la República d'Irlanda, hi ha dues llengües oficials, però només una d'elles és considerada com a «nacional», com a pròpia. És aquí el cas del maltès, una llengua derivada de les varietats africanes de l'àrab, tot i que amada per la influència de l'italià, el sard o l'anglès; constitueix l'únic idioma semític que té escriptura llatina. A diferència d'Irlanda, el maltès és la llengua majoritària d'ús de la població, el 90,6% de la població maltesa.⁵²

El 6% de la població parla anglès. Tot i constituir una minoria, gaudeix del mateix estatus d'oficialitat que el maltès.

6. ESTATS AMB UNA LLENGUA OFICIAL PRÒPIA MINORITÀRIA I UNA LLENGUA OFICIAL EXTERNA MAJORITÀRIA

Dins aquest grup englobem uns països que històricament també han sofert la colonització política i, consegüentment, lingüística d'altres potències superiors.

⁵¹ Versió oficial anglesa a <http://ves.cat/aPxZ> [consultat el 13/08/11]

⁵² CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mt.html> [consultat el 12/08/11]

A diferència dels països del grup immediatament anteriors, les potències subordinants no tan sols han introduït la seva parla al país subordinat, sinó que han deteriorat de manera greu el coneixement i l'ús social de la llengua pròpia i han provocat que la llengua externa hi sigui majoritària.

Aquesta circumstància –qui sap si per convicció o per la força de la situació–, ha empès els estats, una vegada independitzats a concedir l'oficialitat a la llengua forana, al costat de la pròpia.

Sota aquest perfil s'hi troben els estats de Bielorússia i la República d'Irlanda.

Bielorússia

En aquest estat de l'antiga URSS, que es constitueix com una república sobirana des del 27 de juliol de 1990, hi ha una constitució que hi és vigent des de 1994. L'any 1996 es va modificar lleugerament, talment com l'any 2004. Aquest text és el que avui dia es pren com a referència.⁵³ Els articles lingüístics són els següents:

Article 17

Els idiomes bielorús i rus seran els idiomes oficials de la República de Bielorússia.

Article 50

Tota persona té dret a preservar la seva identitat ètnica, i igualment, ningú podrà ser obligat a determinar o indicar la seva identitat ètnica.

Els insults a la dignitat nacional seran jutjats per la llei.

Tota persona té dret a usar la seva llengua materna i per triar l'idioma de comunicació. D'acord amb la llei, l'Estat garantirà la llibertat de triar l'idioma de l'educació i la instrucció.

Aquesta igualtat de drets entre idiomes, en teoria, beneficia el bielorús. Cal tenir en compte que, tot i que la llengua nacional i pròpia és el rus, la llengua pròpia de la majoria de la població bielorussa és el rus (62,8%), enfront del 36,7% dels parlants de la llengua bielorussa.⁵⁴

Estem davant un cas –contràriament al de Finlàndia– en què l'oficialitat legal de dues llengües oficials, una de pròpia i una d'externa, no implica que es garanteixi l'ús i la pervivència de la llengua vernacle.

I és que la influència de Rússia i del rus pesa molt encara, per qüestions de veïnatge i, sobretot, per haver pertanyut durant molts anys a la Unió Soviètica.

República d'Irlanda

⁵³ Text en anglès a <http://ves.cat/aO7J>

⁵⁴ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bo.html>

La República d'Irlanda comprèn el territori de l'illa homònima exceptuant la regió de l'Ulster, al nord-est, sota sobirania britànica. De fet, els irlandesos es van independitzar del Regne Unit l'any 1921. A partir d'aleshores, es va treballar en la redacció d'una constitució, la de 1922. No obstant això, el text que avui dia és vigent és la constitució de 1937.⁵⁵

Aquest text estableix en matèria lingüística el següent:

Article 8

1. L'idioma irlandès, com a llengua nacional és el primer idioma oficial.
2. L'idioma anglès és reconeguda com una segona llengua oficial.
3. Això no obstant, pot establir-se per llei per a l'ús exclusiu de qualsevol d'aquests idiomes per a un o més fins oficials, ja sigui a través de l'Estat o en qualsevol part d'aquest.

Article 25.4

[...]

(3) Tot projecte haurà de ser signat pel president en el text en el qual es va aprovar o es consideri que ha estat aprovat per les dues cambres del Parlament, i si un projecte de llei és aprovat o que hom consideri que ha estat aprovat en els dos idiomes oficials, el president haurà de signar el text del projecte de llei en cada un d'aquests idiomes.

(4) Quan el president signi el text d'un projecte de llei en una sola de les llengües oficials, una traducció oficial serà expedit en l'altre idioma oficial.

[...]

(6) En cas de conflicte entre els textos d'una llei inscrita en aquesta secció en els dos idiomes oficials, el text en l'idioma nacional [irlandès] prevaldrà.

Podem observar com a Irlanda hi ha dues llengües oficials, però només una d'elles té caràcter de nacional: l'irlandès. És a dir, que l'Estat reconeix l'irlandès com a llengua pròpia. La paradoxa és que, actualment, la llengua més parlada a Irlanda és l'anglès. Per tant, la majoria del país parla un idioma forà.

Es calcula que només el 2% de la població irlandesa té com a llengua materna l'irlandès⁵⁶, que és la denominació constitucional que rep el gaèlic a la República d'Irlanda.

⁵⁵ Text original a <http://ves.cat/aPzc> [consultat el 13/08/11]

⁵⁶ Mapa que mostra el nivell de coneixement del gaèlic a l'illa d'Irlanda, a la Viquipèdia:
http://ca.wikipedia.org/wiki/Fitxer:Cainteoir%C3%AD_Gaeilge_-_Irish_Speakers.png [consultat el 13/08/11]

7. ESTATS AMB DUES LLENGÜES OFICIALS

Aquesta categoria engloba estats que tenen dues llengües oficials. A diferència d'altres grups, els dos idiomes són propis de la nació –bé, si ens posem ortodoxos, cap d'aquests idiomes hi és originari–; cap d'ells no és extern.

Malgrat tot, són estats que tenen un conflicte nacional viu, en què hi ha una regió amb aspiracions segregacionistes o amb ànsies d'una major sobirania, tant política com lingüística.

Però també és cert que són casos en què les «minories» tenen unes àmplies llibertats d'ús del seu idioma, com per exemple l'oficialitat absoluta del francès a la província del Quebec.

Hem classificat dins aquest grup el Canadà –l'únic estat no europeu que hem decidit incloure– i la República de Xipre.

Canadà

Aquest estat nord-americà no té una legislació única com a base constitucional, com pugui passar a molts d'estats, sinó que la carta magna ve donada per la secció 52 (2) de l'Acta Constitucional del Canadà de 1982 i esmenes posteriors, una legislació que actualitza i reforça l'Acta Constitucional de 1867, l'any de la fundació del Canadà.

Ara bé, el funcionament lingüístic de la confederació canadenca es regula només a partir de l'esmena de 1982. L'article 16 de la Llei Constitucional de 1982 estableix que:

Article 16

(1) El francès i l'anglès són les llengües oficials del Canadà; ambdues tenen un estatut i drets i privilegis iguals quant al seu ús a les institucions del Parlament i del govern del Canadà.

Això vol dir que l'anglès i el francès són reconeguts a peu d'igualtat **en l'àmbit federal**. Els següents articles faran referència a l'oficialitat i el funcionament de les dues llengües oficials federals també a la província de Nova Brunswick, en l'àmbit provincial, el que vindria a ser un redactat gairebé idèntic:

(2) El francès i l'anglès són les llengües oficials de Nova Brunswick; ambdues tenen un estatut i drets i privilegis iguals quant al seu ús a les institucions de la legislatura i del govern de Nova Brunswick.

L'article 16 també indica que no es posen límits a la cambres federals o provincials per a promoure la igualtat entre llengües.

Aquesta reforma constitucional venia a blindar l'anomenada *Llei sobre les llengües oficials* que el Parlament federal del Canadà va aprovar l'any 1969, que estableix l'oficialitat de l'anglès i el francès, alhora que atorga drets lingüístics (i els seus corresponents deures) als parlants d'aquests dos idiomes i crea organismes que vetllen pel bon funcionament.⁵⁷

⁵⁷ http://ca.wikipedia.org/wiki/Llei_sobre_les_lleng%C3%BCes_oficials [consultat el 15/04/11]

L'esquelet lingüístic federal canadenc dibuixen, a priori, un escenari oficialment bilingüe en què tots els 33 milions de ciutadans tenen dret a una sèrie de serveis en la llengua oficial que desitgin, sigui quina sigui la seva província.

El cas del Quebec

Cal dir que ja amb anterioritat, en el marc de l'anomenada "revolució tranquil·la", els ciutadans del Quebec, una província que, a diferència de la resta del país, té el francès com a llengua majoritària de la població, van replantejar-se la seva organització social i política, incloent-se també una reforma de la legislació lingüística. El govern del Quebec va encarregar a una sèrie d'experts que n'elaboressin una ponència: la comissió Gendron. L'any 1974, l'Assemblea Nacional del Quebec va aprovar l'anomenada *Llei de la llengua oficial*⁵⁸, una llei prou ambiciosa que feia passar el Quebec d'una província bilingüe anglès-francès a ser una província únicament francòfona. A més, establia l'oficialitat exclusiva del francès en una sèrie d'àmbits oficials (relacions govern-empresa, justícia, etc.). No obstant, això hom assenyala que no tallava els problemes del francès al Quebec.⁵⁹

L'any 1976, el Parti Quebecois, independentista, guanya les eleccions provincials i René Lévesque relleva el liberal federalista Robert Bourassa. L'any següent, la nova Assemblea Nacional aprova l'anomenada *Carta de la llengua francesa* o *Llei 101*⁶⁰, aquesta llei amplia les proteccions de la llengua francesa. L'article primer és taxatiu:

Article 1

El francès és la llengua oficial del Quebec.

El capítol II de la llei estableix tota una sèrie de drets:

Article 2

Tota persona té el dret de comunicar-se en francès amb l'Administració, els serveis de sanitat i els serveis socials, les empreses d'utilitat pública, les ordres professionals, els sindicats de treballadors i les diverses empreses que exerceixen al Quebec.

Article 3

En assemblea deliberant, tota persona té el dret de parlar francès.

Article 4

Els treballadors tenen el dret d'exercir llurs activitats en francès.

Article 5

⁵⁸ Text complet a http://www.oqlf.gouv.qc.ca/charte/reperes/Loi_22.pdf [consultat el 15/04/11]

⁵⁹ http://www.reocities.com/m_strubell/gasteiz.htm [consultat el 15/04/11]

⁶⁰ Text complet a http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/C_11/C11.html [15/04/11]

Els consumidors de béns o de serveis tenen el dret de ser informats i servits en francès.

Article 6

Qualsevol persona amb dret a l'ensenyament de Quebec té dret a rebre aquest ensenyament en francès.

Aquestes són les disposicions més destacables, però són només uns quants parells d'articles de dos centenars d'articles que regulen l'ús del francès a la província del Quebec.

Xipre

Aquest estat insular a l'orient extrem de la mar Mediterrània va dotar-se d'una constitució fruit de la descolonització de l'illa per part del Regne Unit –que encara hi manté bases militars– l'any 1960. Una constitució tutelada pels anglesos, per Grècia i Turquia, que a hores d'ara no han aconseguit solucionar els problemes d'una societat en conflicte permanent i separada de facto, els grecoxipriotes del sud i els turcoxipriotes del nord.

Aquesta constitució en els àmbits lingüístics, estableix el següent:⁶¹

APÈNDIX D. Article 3

1. Les llengües oficials de la República són el grec i el turc.
2. Els actes legislatius, executius i administratius i els documents es redactaran en ambdós idiomes oficials i, si en virtut de les disposicions expressess d'aquesta Constitució es requereix la promulgació, es promulgaran mitjançant la seva publicació en el Butlletí Oficial de la República en els dos idiomes oficials.
3. Els documents oficials administratius o d'altre tipus adreçades a un grec o un turc s'establiran en grec o en turc, respectivament.
4. Els procediments judicials s'han de dur a terme o formular, i les sentències s'han de redactar en l'idioma grec si les parts són gregues, en l'idioma turc si les parts són de Turquia i en grec com en turc si les parts són grega i turca. La llengua o llengües oficials que s'utilitzaran per a tals efectes en tots els altres casos seran establerts pel Reglament del Tribunal feta pel Tribunal Superior en virtut de l'article 163.
5. Qualsevol text en el Butlletí Oficial de la República es publicarà en les dues llengües oficials en la mateixa edició.

⁶¹ Text en anglès a http://www.kypros.org/Constitution/English/appendix_d_part_i.html

6. (1) Qualsevol diferència entre els textos grecs i els turcs d'un acte legislatiu, executiu o administratiu o document publicat en el Butlletí Oficial de la República, haurà de ser resolta per un tribunal competent.

(2) El text vigent de qualsevol llei o decisió de la Sala Comunitària publicada al Butlletí Oficial de la República serà la de la llengua de la Cambra Comunitària en qüestió.

(3) Quan sorgeixi una discrepància entre el text en grec i el text en turc d'un acte o document executiu o administratiu que, encara que no hagi estat publicat al Butlletí Oficial de la República, hagi estat objecte de publicació, tindrà efectes definitius i concloents tota declaració del ministre o de qualsevol altra autoritat competent respecte de quin dels textos ha de prevaldre o ha de ser correcte.

(4) El tribunal competent podrà acordar les mesures reparadores que consideri oportunes en els casos referents de discrepància entre textos.

7. S'utilitzaran els dos idiomes oficials en les monedes, els bitllets de banc i els segells.

8. Tota persona té dret a dirigir-se a les autoritats de la República en qualsevol dels idiomes oficials.

La Constitució de la República de Xipre blindava més que d'altres constitucions els usos lingüístics de les institucions, atès que en el país hi conviuen dues comunitats ètniques i lingüístiques en constant confrontació: els grecoxipriotes, que són el 77% de la població de l'illa, i els turcoxipriotes, que constitueixen el 18% de la població. Per això, la constitució tutelada per Turquia i Grècia vetlla al màxim pels drets lingüístics de les dues comunitats en l'Administració.

Paral·lelament, a Xipre hi viuen un 4% de persones que no pertanyen ni a l'ètnia grega ni a la turca. Es tracta de minories, armènies, maronites, entre d'altres. Són grups que no tenen cap dret lingüístic reconegut.⁶²

8. ESTATS AMB MÉS DE DUES LLENGÜES OFICIALS PRÒPIES

Els estats d'aquest grup es constitueixen sobre territoris que conformen unes cruïlles culturals i lingüístiques entre pobles diferents.

Aquesta circumstància pot comportar l'establiment d'unes zones lingüístiques regionals amb una llengua oficial única – o més –, o bé es pot concedir per a tot el territori l'oficialitat de totes les llengües, tot deixant a cada ciutadà l'opció de triar l'idioma amb el qual dirigir-se a l'administració. És a dir, el primer és el que es coneix com a «principi de territorialitat» i el segon com a «principi de personalitat». No implica que hi hagi altres estats que ho apliquin.

Hom sol qualificar aquestes polítiques com a exemples de sostenibilitat lingüística a Europa.

En aquest grup hi incloem Bòsnia i Hercegovina, Bèlgica –que té tres llengües oficials i no dues– i Suïssa.

⁶² CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cy.html#Govt>

Bèlgica

Bèlgica és un estat creat l'any 1830 i que constitueix una cruïlla de dos grans espais lingüístics, el francòfon i el neerlandòfon. És un dels casos més populars de legislació a favor del plurilingüisme a Europa, tot i que cal matisar en molts aspectes.

Per a començar, cal analitzar què és que diu la constitució belga, un text que s'establí per primera vegada el 7 de febrer de 1831. Amb el pas dels anys, s'anaren introduint reformes que permeteren, entre moltes altres qüestions, descentralitzar l'estat unitari dels orígens, fet que implicà, per exemple, reformar l'estatus legal dels idiomes nacionals del país.

Avui dia, el text constitucional vigent és el del 17 de febrer de 1994⁶³ i que estableix, en matèria lingüística, el següent:

Article 1

Bèlgica és un Estat federal compost per comunitats [lingüístiques] i regions.

Article 4

Bèlgica disposa de quatre regions lingüístiques: la regió de parla francesa, la regió de parla neerlandesa, la regió bilingüe de Brussel·les i la regió de parla alemanya.

Cada municipi del Regne és part d'una d'aquestes regions lingüístiques.

Els límits de les quatre regions lingüístiques no poden ser canviats o modificats només que per una llei aprovada per la majoria de vots de cada grup lingüístic en cada cambra, a condició que la majoria dels membres de cada grup es reunixin i sempre que el total de vots positius en els dos grups lingüístics arribin als dos terços dels vots emesos.

Article 30

L'ús de les llengües que es parlen a Bèlgica és opcional i no pot ser resolta per la llei, i només pels actes de l'autoritat pública i judicial.

Les comunitats lingüístiques agrupen els ciutadans de cadascun dels idiomes. Disposen d'una cambra legislativa i d'unes competències relacionades amb els drets lingüístics individuals, com l'educació o la cultura. Vénen establertes pels articles 127-133.

Dels deu milions de belgues, sis milions són de parla neerlandesa, quatre milions són de parla francesa i unes setanta mil parlen alemany. Malgrat no arribar a l'u per cent de la població, el seu idioma gaudeix d'un estatus d'oficialitat al mateix nivell que el francès i el neerlandès. La regió de Brussel·les-Capital és oficialment bilingüe i s'hi aplica el criteri

⁶³ Text oficial en francès: http://www.senate.be/doc/const_fr.html [consultat l'01/08/11]

de personalitat, mentre que a les altres regions s'hi aplica més el criteri de territorialitat. Cada comunitat lingüística té el seus propis mitjans de comunicació.

Bòsnia i Hercegovina

Bòsnia i Hercegovina és una federació sorgida del desmembrament de l'antiga Iugoslàvia. Aquest jove estat té una constitució que es va establir l'any 1995⁶⁴, tot i que no fa cap menció referent a cap llengua oficial. Per tant, des del punt de vista constitucional, **no hi hauria cap llengua oficial a l'Estat** –fet que no constituiria cap barbaritat jurídica.

Ara bé, cal tenir en compte que Bòsnia i Hercegovina és un estat dividit en dues parts: la *Federació de Bòsnia i Hercegovina* –diferent al nom de l'estat, fet que pot portar a confusió– i la *República Srpska*.

Pel que fa a la regió de la Federació de Bòsnia i Hercegovina, el territori disposa d'una constitució que es va establir l'any 1994⁶⁵, i que en termes lingüístics estableix el següent:

Article 6

1. Els idiomes oficials de la Federació de Bòsnia i Hercegovina seran els següents: l'idioma bosnià, l'idioma croat i l'idioma serbi. Les escriptures oficials són l'alfabet llatí i l'alfabet ciríl·lic.
2. Es poden utilitzar altres idiomes com a instruments de comunicació i ensenyament.

Altrament, la República Srpska –o República Sèrbia, en català, que no s'ha de confondre amb Sèrbia– va aprovar una constitució que, malgrat múltiples esmenes, hi és vigent des de 1992⁶⁶. En aquest text, ens indica que:

Article 7

Els idiomes oficials de la República Srpska són: el llenguatge del poble serbi, l'idioma del poble bosnià i l'idioma del poble croat. Les escriptures oficials són l'alfabet ciríl·lic i l'alfabet llatí.

En les regions habitades pels grups que parlen altres idiomes, les seves llengües i l'alfabet també seran d'ús oficial, segons el que especifica per la llei.

Cal observar que evita parlar del nom dels idiomes, fet que no implica que es tractin dels mateixos tres idiomes oficials que a la Federació de Bòsnia i Hercegovina. Per tant, encara que l'Estat no faci referència a cap llengua oficial de iure, sí que ho són de facto el serbi, el bosnià i el croat, però les competències per fixar-les no les té l'estat, sinó les federacions.

⁶⁴ Text en anglès: http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_engl.pdf

⁶⁵ Text en anglès: <http://www.ohr.int/ohr-dept/legal/oth-legist/doc/fbih-constitution.doc>

⁶⁶ Text en anglès: http://en.wikisource.org/wiki/Constitution_of_Republika_Srpska [consultat el 05/08/11]

I el cert és que el serbi, el croat i el bosnià són tres varietats lingüístiques que s'agrupaven, fins a la dècada dels noranta, sota l'etiqueta del serbocroat. Des que es va desintegrar el règim comunista de Iugoslàvia, cada país va adoptar una varietat pròpia com a llengua nacional, fins i tot, hi ha gent que escriu el serbi –no tant el bosnià– amb l'alfabet ciríl·lic. No ens ha d'estranyar les referències a l'alfabet en tots aquests textos constitucionals. La gran amalgama ètnica de Bòsnia i Hercegovina obliga a integrar totes les sensibilitats lingüístiques.

Suïssa

La Confederació Helvètica és un estat se situa al centre d'Europa que es constitueix com una confederació de petits cantons, regits en alta instància per una Constitució federal, que actualment és la de 1999⁶⁷, votada en referèndum el 18 d'abril d'aquell any, que substituïa el primer text de 1874.

Pel que fa a la llengua, la constitució suïssa estableix el següent:

Article 4. Llengües nacionals

Les llengües nacionals són l'alemany, el francès, l'italià i el romanx.

Article 70. Llengües

1. Les llengües oficials de la Confederació són l'alemany, el francès i l'italià. El romanx és una llengua oficial en els informes que la confederació elabora en les relacions amb les persones de llengua romanxa.
2. Els cantons determinen les seves llengües oficials. Per tal de mantenir l'harmonia entre les comunitats lingüístiques, han de garantir la distribució territorial tradicional de les llengües i tenir en compte a les minories lingüístiques indígenes.
3. La Confederació i els cantons hauran de fomentar la comprensió i l'intercanvi entre les comunitats lingüístiques.
4. La Confederació dóna suport als cantons plurilingües en l'execució de les seves tasques.
5. La Confederació dóna suport a les mesures adoptades pels cantons dels Grisons i del Ticino per mantenir i promoure el romanx i l'italià.

La Confederació suïssa és un estat plurilingüe per antonomàsia, amb quatre llengües nacionals i tres d'oficials, sempre en l'àmbit de l'administració governamental federal. En altres àmbits subordinats, els cantons poden establir qualsevol de les quatre llengües nacionals com a idiomes únicament oficials en el seu territori. És a dir, en un cantó és possible que tot funcioni en única sola llengua, excepte en el cas de l'administració confederal.

Les llengües a Suïssa es divideixen de la següent manera: l'alemany suís és parlat aproximadament pel 63% de la població, mentre que el francès és la llengua d'una cinquena part dels suïssos. L'italià –o millor dit una diglòssia entre

⁶⁷ Text oficial en francès a <http://www.admin.ch/ch/f/rs/1/101.fr.pdf> [consultat el 28/07/11]

l'italià toscà i dialectes llombards– és la llengua del 6% de suïssos, mentre que el romanx o retoromànic, una sèrie de dialectes alpins romànics, només són parlats pel 0,5% de la població.⁶⁸

9. ESTATS AMB UN NOMBRE OBERT DE LLENGÜES OFICIALS

Només hi ha un territori que es pugui classificar dins aquest grup especial.

La constitució de la República de Macedònia és un pèl estranya, atès que, en teoria només hi ha una llengua oficial per defecte –el macedònic. No obstant això, aquesta carta magna també preveu fer oficial tota llengua que parla un mínim de població. Actualment, aquest requisit només el compleix un sol idioma, que juntament amb el nacional, fan dos idiomes oficials en l'actualitat.

A mesura que hi hagi més idiomes que compleixin els requisits, hi haurà més idiomes oficials.

Macedònia

La República de Macedònia és un estat balcànic que va independitzar-se de Iugoslàvia allà cap a l'any 1991. Amb tot, la constitució actual de Macedònia es va adoptar l'any 2001⁶⁹, després d'episodis de disputes, sobretot amb Grècia.

La carta magna disposa de cent trenta-quatre articles –i múltiples esmenes– d'entre els quals en destacarem els següents:

Article 7

La llengua macedònia, escrita amb l'alfabet ciríl·lic, és l'idioma oficial a la República de Macedònia. En les unitats d'autogovern local, on la majoria dels habitants pertanyen a una nacionalitat, a més de la llengua macedònia i alfabet ciríl·lic, la seva llengua i el seu alfabet són també d'ús oficial, en la forma que determini la llei. En les unitats d'autogovern local, on hi ha un nombre considerable d'habitants que pertanyen a una nacionalitat, la llengua i el seu alfabet són també d'ús oficial, a més de la llengua macedònia i alfabet ciríl·lic, en les condicions i en la forma que determini la llei.

Aquest article ha estat reemplaçat per la següent esmena:

ESMENA V

⁶⁸ <http://ca.wikipedia.org/wiki/Su%C3%AFsa#Lleng.C3.BCes>

⁶⁹ <http://www.sobranie.mk/en/default.asp?ItemID=9F7452BF44EE814B8DB897C1858B71FF> Text oficial en anglès [consultat el 13/08/11]

1. La llengua macedònia, escrita amb l'alfabet ciríl·lic, és l'idioma oficial a tota la República de Macedònia i en les relacions internacionals de la República de Macedònia.

Qualsevol altre idioma parlat com a mínim pel 20 per cent de la població és també una llengua oficial, escrit amb el seu alfabet, tal com s'especifica a continuació. Tots els documents oficials personals dels ciutadans que parlen una llengua oficial diferent del macedoni també es donarà en aquest idioma, a més de la llengua macedònia, d'acord amb la llei. Qualsevol persona que viu en una unitat de l'autonomia local en què almenys el 20 per cent de la població parla una llengua oficial diferent del macedoni, pot utilitzar aquesta llengua oficial per comunicar-se amb l'oficina regional del Govern central amb la responsabilitat d'aquest municipi, tal oficina haurà de respondre en aquest idioma, a més del macedònic. Qualsevol persona podrà utilitzar qualsevol llengua oficial per comunicar-se amb una oficina principal del govern central, que haurà de respondre en aquest idioma, a més de Macedònia.

En els òrgans de la República de Macedònia, una llengua oficial diferent del macedoni, es pot utilitzar d'acord amb la llei. En les unitats d'autogovern local, on almenys el 20 per cent de la població parla una llengua en particular, la llengua i el seu alfabet que s'utilitza com a llengua oficial, a més de la llengua macedònia i alfabet ciríl·lic. Pel que fa a les llengües parlades per menys del 20 per cent de la població d'una unitat d'autogovern local, les autoritats locals han de decidir com utilitzar-lo els organismes públics.

Més endavant:

Article 48

Els membres de les nacionalitats tenen dret a expressar lliurement, fomentar i desenvolupar la seva identitat i atributs nacionals. La República garanteix la protecció de la identitat ètnica, cultural, lingüística i religiosa de les nacionalitats. Els membres de les nacionalitats tenen dret a establir institucions de cultura i art, així com associacions acadèmiques i altres per l'expressió, el foment i desenvolupament de la seva identitat. *Els membres de les nacionalitats tenen dret a rebre ensenyament en la seva llengua en l'educació primària i secundària, segons el que determina la llei. En les escoles on l'educació es porta a terme en l'idioma de la nacionalitat, l'idioma macedoni també s'estudia.*

Un article que també ha deixat de tenir vigència, perquè ha estat substituït per la següent esmena:

ESMENA VIII

Els membres de les comunitats tenen dret a expressar lliurement, fomentar i desenvolupar la seva identitat i valors comunitaris, i d'usar els seus símbols de la comunitat. La República garanteix la protecció de la identitat ètnica, cultural, lingüística i religiosa de totes les comunitats. Els membres de les comunitats tenen el dret a establir institucions de cultura, art, ciència i educació, així com associacions acadèmiques i altres per l'expressió, el foment i desenvolupament de la seva identitat. Els membres de les comunitats tenen el dret a l'ensenyament en la seva llengua en l'educació primària i secundària, segons el que

determina la llei. En les escoles on l'educació es porta a terme en un altre idioma, l'idioma macedònic també s'estudia.

Com podem observar, la Constitució regula amb certa exhaustivitat les llengües oficials de l'Estat. D'entrada, el macedònic –parlat pel 66,5% dels macedonis– és oficial a tot el país. Paral·lelament també ho és albanès, atès que és parlat pel 25,1% de la població.⁷⁰

De totes maneres, tot i no ser oficials, les llengües de les minories nacionals i lingüístiques tenen uns certs drets reconeguts. Es tracta de les minories turca, sèrbia o romaní. La resposta de l'administració serà en la llengua respectiva de cada poble, al costat del macedònic.

10. ESTATS SENSE CAP LLENGUA OFICIAL A LA CONSTITUCIÓ

En aquest darrer grup hi hem volgut dedicar tota una sèrie de països que, senzillament, no tenen constitucionalment cap idioma oficial.

Això no vol dir, sota cap concepte, que no tinguin cap idioma legalment establert, mitjançant lleis o disposicions de rang inferior –recordem que aquest estudi parteix de les constitucions. Tampoc no es tracta que l'estat en qüestió tingui un règim d'anarquia lingüística; sempre hi ha una llengua oficial de facto, en què funciona el país o bé una jurisprudència que exigeix l'ús d'aquest idioma.

Són els casos d'Alemanya, Dinamarca, Grècia, Hongria, Islàndia, Itàlia, Luxemburg, Països Baixos, Portugal, Regne Unit, República Txeca, San Marino, Suècia i la Ciutat del Vaticà.

Alemanya

La carta magna que avui dia és d'aplicació a la República Federal Alemanya va ser aprovada el 8 de maig de 1949 –i en vigor des de dia 23. En els territoris de l'antiga República Democràtica Alemanya –de l'òrbita soviètica– la «Llei fonamental per a la República Federal d'Alemanya»⁷¹ va entrar en vigor en 1990, quan es va produir l'anomenada «reunificació».

La Llei fonamental no esmenta cap qüestió lingüística. Per la qual cosa, Alemanya és un estat sense llengua oficial de iure. Segurament perquè no cal o perquè, a diferència de França, no han considerat oportú blindar l'oficialitat de facto de l'alemany. I és que l'alemany és la llengua habitual de la pràctica totalitat dels ciutadans alemanys.⁷²

Ciutat del Vaticà

⁷⁰ CIA World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html> [consultat el 13/08/11]

⁷¹ Text en anglès a <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>

⁷² CIA World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html> [consultat 12/08/11]

L' Estat de la Ciutat del Vaticà es constitueix com un microestat enclavat a Roma, seu de la Santa Seu, màxima institució de l'Església Catòlica. L'Estat gaudeix d'una nova constitució que va promulgar el papa Joan Pau II l'any 2000, la «Llei fonamental de l'Estat del Vaticà» que està compost de 20 articles.⁷³

Tanmateix, cap d'aquests vint articles fa referència a l'oficialitat de cap llengua. De totes maneres, el llatí és considerat com a llengua oficial cerimonial, mentre que l'italià és la llengua oficial de facto.⁷⁴ L'alemany és la llengua pròpia de la Guàrdia Suïssa.

Amb tot, d'acord amb el paràgraf 2 de la *Legge sulle fonti del diritto* del 7 juny de 1929, es promulguen les lleis i regulacions tot publicant-les al *Supplemento per le leggi e disposizioni dello Stato della Città del Vaticano* en italià, tot unint-les amb l'*Acta Apostolicae Sedis*.

Dinamarca

La primera carta magna d'aquesta monarquia escandinava es va signar originalment el 5 de juny de 1849. No obstant això, després de múltiples reformes, la constitució que avui dia hi és vigent data de 1953.⁷⁵

Emperò, Dinamarca és un altre dels estats que no fa esment de cap llengua oficial en el seu text constitucional. De fet, no s'especifica cap llengua oficial ni en la constitució ni en cap altre text legal.⁷⁶

Així i tot, la llengua d'ús preponderant a la Dinamarca continental és el danès (més del 90% de la població)⁷⁷. Tot i així, a una petita regió de Jutlàndia, on s'hi parla alemany, aquesta llengua hi té un cert ús i una certa protecció. Cal no oblidar, d'altra banda, que són també dominis danesos els territoris de les Illes Fèroe i Grenlàndia.

Les Illes Fèroe, un arxipèlag a mig camí entre Escòcia, Noruega i Islàndia, la llengua més usual és el feroès, una llengua nòrdica emparentada amb l'islandès. Amb tot, en l'administració –per exemples, en les lleis–, l'ús del danès segueix sent obligatori, al costat del feroès, que tot i el seu baix nombre de parlants, uns 40.000, no se la considera una llengua en perill d'extinció.

A Grenlàndia, una illa situada devora el Canadà, el danès només és usat per una minoria d'origen europeu, mentre que la llengua pròpia, el grenlandès, una llengua inuit d'escriptura llatina, és dominant a l'illa, i únic idioma oficial des del 21 de juny de 2009, en virtut d'una nova llei fonamental d'autonomia.

Grècia

⁷³ http://en.wikisource.org/wiki/Fundamental_Law_of_Vatican_City_State Text en anglès [consultat el 14/08/11]

⁷⁴ http://www10.gencat.cat/pres_casa_llengues/AppJava/frontend/llengues_detall.jsp?id=79&idioma=1

⁷⁵ Text en espanyol a <http://pdf.rincondelvago.com/constitucion-de-dinamarca-de-1953.html>

⁷⁶ <http://www.usefoundation.org/view/191> (en anglès) [consultat el 12/08/2011]

⁷⁷ <http://www.kwintessential.co.uk/resources/global-etiquette/denmark-country-profile.html> (en anglès)

La República Hel·lènica es va dotar d'una nova llei constitucional, redactada de bell nou arran de la fi d'una dictadura de set anys que va acabar l'any 1974, l'anomenada «dictadura dels coronels» del Regne de Grècia.

En conseqüència, l'any següent va entrar en vigor una nova constitució, que ha patit diverses esmenes (1986, 2001 i 2008, l'actualment vigent⁷⁸) i que en cap d'aquestes versions fa menció a l'oficialitat de cap llengua.

De totes maneres, el grec és considerat com a llengua oficial de facto, més en concret la varietat anomenada «demòtic»⁷⁹, establert per llei sotsconstitucional per a l'ús en l'ensenyament i en l'administració, més aviat per barrar l'ús de la «katharèvusa» que no pas un altre idioma estranger, atès que el 99% de la població grega és hel·lenòfona.⁸⁰

Hongria

La Constitució de la República d'Hongria actual va ser redactada per primera vegada el 20 d'agost de 1949. Ara bé, la caiguda del comunisme soviètic va propiciar una reforma a fons de la carta magna hongaresa, el producte del qual fou un nou text que va arribar el 23 d'octubre de 1989.⁸¹

Aquest text, vigent avui dia (2011), no atorga l'estatus d'oficialitat a cap llengua. Certament, s'entén que no cal. L'hongarès és la llengua oficial de facto, tot i que no és constitucionalment oficial. En la mateixa constitució, hi ha un paràgraf que dóna a entendre aquesta perspectiva:

Article 61.4

A la República d'Hongria, el servei públic de radiodifusió contribueix a fomentar i enriquir la identitat nacional pròpia i la identitat europea, *la cultura i l'idioma dels hongaresos* [per tant, l'hongarès, la llengua nacional], així com les minories ètniques, per enfortir la cohesió nacional. [...]

I és la situació natural en països que, com Hongria, més del 90% de la població parla la llengua nacional (93,6% en aquest cas)⁸². Aquesta circumstància no exclou la promoció dels drets de les minories nacionals:

Article 68.2

La República d'Hongria ha d'assegurar la protecció de les minories nacionals i ètniques. Vetllarà per la seva participació col·lectiva en els afers públics, el foment de les seves cultures, l'ús de les seves pròpies llengües, l'educació en els seus propis idiomes i l'ús de noms en els seus propis idiomes.

Projecte de constitució de 2012

⁷⁸ Text en anglès a <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/001-156%20aggliko.pdf>

⁷⁹ <http://ves.cat/aPy9> [consultat el 12/08/11]

⁸⁰ CIA World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gr.html> [consultat el 12/08/11]

⁸¹ Text en anglès de la Constitució de 1989 a <http://www.mkab.hu/index.php?id=constitution> [consultat el 12/08/11]

⁸² CIA World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2098.html#ez> [consultat el 12/08/11]

Dia primer de gener de 2012, si es compleixen els terminis, entrarà en vigor un altre text constitucional, l'anomenada «Llei fonamental d'Hongria»⁸³ que substituirà el text analitzat suara.

En l'àmbit lingüístic, el nou text té diferències fonamentals respecte de l'anterior: les regulacions en matèria de llengua augmenten, però el més rellevant és que l'hongarès assolirà finalment l'estatus de llengua oficial:

Article H

- (1) L'idioma oficial és l'hongarès.
- (2) Hongria protegirà a la llengua hongaresa, el respecte a les llengües de les nacionalitats i grups ètnics que viuen al país, així com les llengües d'altres nacions.

Article O (3)

Hongria protegeix a la llengua de signes dels sords i persones amb discapacitat auditiva, com a part de la cultura hongaresa.

Article 27

- (1) Totes les nacionalitats i grups ètnics que viuen a Hongria són considerades una part de l'estat amb entitat. Les minories nacionals i ètniques tenen dret a utilitzar les seves pròpies llengües, per usar els seus noms en els seus propis idiomes, per fomentar la seva cultura i l'educació en els seus propis idiomes.
- (2) Les minories nacionals i ètniques a Hongria tindrà el dret a formar governs autònoms locals i nacionals.

Islàndia

La Constitució d'aquesta república polar illenca va ser redactada i establerta el 17 de juny de 1944 i, amb una sèrie d'esmenes, és la que avui dia es pren de referència.⁸⁴ Està composta de 19 articles, cap dels quals fa referència a cap idioma oficial.

De totes maneres, la llengua de l'administració és de facto l'islandès, i és una llengua d'ús comú entre la població, tot i que l'anglès i el danès són assignatures obligatòries en l'educació.⁸⁵

Itàlia

⁸³ Text en anglès de la Constitució de 2012 a http://www.euractiv.com/sites/all/euractiv/files/CONSTITUTION_in_English_DRAFT.pdf [consultat el 12/08/11]

⁸⁴ Text en anglès a <http://www.government.is/constitution/>

⁸⁵ http://www.icelandexport.is/english/about_iceland/icelandic_language/ [consultat el 13/08/11]

Després de la Segona Guerra Mundial, Itàlia va patir una bona sèrie de canvis, des del canvi de Regne a República o una nova constitució, la que avui hi és vigent i que ho és des de primer de gener de l'any 1948.⁸⁶

Aquest text no menciona en cap moment cap idioma susceptible de tenir oficialitat. Però a la pràctica, l'italià és l'únic idioma d'ús habitual en l'administració pública.

L'italià, de fet, és una varietat estàndard, amb base toscana, popularitzada arran de la unificació del país duta a terme fa cent cinquanta anys. Avui dia encara queden representacions de les varietats diatòpiques regionals.⁸⁷

A més, a més, s'hi parlen altres idiomes no italians, com el sard, l'occità, el català –a l'Alguer–, retoromànic, traces de varietats de grec i croat... Fins i tot, existeixen règims de cooficialitat: de l'anomenat francoprovençal a la regió de la Vall d'Aosta i de l'alemany al Tirol del Sud.

Paradoxalment, davant un panorama lingüístic tan ric, l'oficialitat de facto de l'italià escombra gairebé tota possibilitat d'adreçar-se a l'Estat en cap varietat que no sigui l'Italià estàndard.

Luxemburg

El Gran Ducat de Luxemburg és un microestat situat entre França, Alemanya i Bèlgica que es desenvolupa com a una monarquia constitucional arran de la carta magna adoptada ja el 25 d'octubre de 1868. És un dels textos constitucionals més antics d'Europa vigents en l'actualitat –encara que ha estat contínuament esmenada.⁸⁸

El funcionament lingüístic del país té com a punt de sortida un article de la norma fonamental, que és el següent:

Article 29

(Revisió del 6 maig de 1948)

«La llei regularà l'ús de llengües en processos administratius i judicials».

És a dir, Luxemburg no té una llengua constitucionalment oficial. Ara bé, la mateixa constitució preveu una llengua oficial, que ha de venir establerta per una llei. És la tasca de la Llei de 24 de febrer de 1984 sobre el règim de les llengües⁸⁹, que al respecte, estableix el següent:

Article 1. La llengua nacional

⁸⁶ Text original de la Constitució de la República Italiana, en llengua italiana a <http://www.senato.it/istituzione/29375/131276/131277/articolo.htm> [consultat el 13/08/11]

⁸⁷ Mapa en què es descriuen les àrees on es parlen les diferents llengües d'Itàlia: http://ca.wikipedia.org/wiki/Fitxer:Languages_spoken_in_Italy.svg [consultat el 13/08/11]

⁸⁸ Versió original francesa a http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/recueils/constitution_droits_de_lhomme/CONST1.pdf [consultat el 14/08/11]

⁸⁹ <http://www.legilux.public.lu/leg/a/archives/1984/0016/a016.pdf>

L'idioma nacional de Luxemburg és el luxemburguès.

Article 2. Llenguatge de la legislació

Els actes legislatius i reglaments d'aplicació s'escriuen en francès. Quan els actes legislatius i reglamentaris són acompanyats d'una traducció, només el text francès prevaldrà.

Si les regulacions no incloses en el paràgraf anterior són promulgades per un organisme estatal, les autoritats locals o les institucions públiques en un idioma diferent del francès, només el text en l'idioma utilitzat pel cos que és autèntic.

Aquesta secció no afecta les disposicions aplicables dels convenis internacionals.

Art. 3. Llengües administratives i judicials

En matèria administrativa, contenciosos i no contenciosos, i en matèria judicial, es pot fer ús del francès, alemany o el luxemburguès, sense perjudici de les disposicions especials certs temes.

Art. 4. Les sol·licituds d'administració

Quan una sol·licitud està escrita en luxemburguès, francès o alemany, l'administració ha d'utilitzar, sempre que sigui possible, per a la seva resposta la llengua escollida pel sol·licitant.

Queda clar que el luxemburguès, que és una varietat local de l'alt alemany però impregnat de lèxic francès, és la llengua nacional de l'Estat –de fet, és la primera llengua de la majoria de luxemburguesos. Si bé, el francès es reserva com a llengua de la legislació, tot i que es respecta el dret de tota la població a dirigir-se a l'administració en qualsevol de les tres llengües oficials, i a rebre resposta en la que desitgin.

Luxemburg és un país on la majoria de la població és multilingüe, en què els tres idiomes són el primer o el segon idioma de la majoria de població. A més a més, l'anglès ocupa una posició de coneixement prou elevada.⁹⁰

Noruega

La Constitució del Regne de Noruega, promulgada el maig de l'any 1814 i amb esmenes successives, la darrera de febrer de l'any 2006⁹¹, no fa referència a cap llengua oficial en els seus 112 articles. L'única referència lingüística és una menció de les minories lingüístiques nacionals:

⁹⁰ Taula representativa dels idiomes parlats a Luxemburg, a la Wikipedia anglesa:
http://en.wikipedia.org/wiki/Languages_of_Luxembourg#Statistics [consultat el 13/08/11]

⁹¹ Text en anglès a <http://www.stortinget.no/en/In-English/About-the-Storting/The-Constitution/The-Constitution/>

Article 110a

És responsabilitat de les autoritats de l'Estat crear les condicions perquè el poble sami pugui conservar i desenvolupar la seva llengua, la seva cultura i forma de vida.

No obstant això, segons algunes fonts, entre les quals l'Enciclopèdia Catalana⁹², asseguren que la llei oficial de Noruega és el noruec. Millor dit, ho són dues varietats del noruec: el *bokmål* i el *nynorsk*.

Podem concloure que el noruec és la llengua oficial de facto del país, la llengua en què funciona l'administració, els mitjans de comunicació, l'escola, etc., encara que es reconeix la llengua de les minories nòrdiques.

Països Baixos

Els Països Baixos són una monarquia constitucional centreeuropea que va tenir la seva primera carta magna a l'any 1815. No obstant això, ha sofert grans reformes, com la de 1848 o la de 1983, el text resultant de la qual serveix avui dia de referència.⁹³

El Regne dels Països Baixos té dominis d'ultramar, però nosaltres només farem referència a la metròpoli europea.

La Constitució en vigor als Països Baixos no estableix cap norma en relació a l'oficialitat de cap llengua. Ara bé, hi ha normatives inferiors que estableixen l'oficialitat del neerlandès a tot l'estat i la cooficialitat del frisó a la província de Frísia.

Cal dir que la gran majoria de la població del país usa quotidianament el neerlandès, mentre que el frisó, malgrat ser llengua oficial a la seva regió, no deixa de ser una llengua en perill de desaparició.⁹⁴

Portugal

La República de Portugal ha tingut un caramull de lleis fonamentals, però el text que avui està en vigor és la que es va aprovar l'any 1976, tot just després de la Revolució dels Clavells.⁹⁵

En aquesta Constitució no hi ha cap referència explícita al fet que el portuguès sigui idioma oficial de Portugal. Això no obstant, hi ha algunes referències al portuguès que cal tenir en compte:

Article 9. Tasques bàsiques de l'Estat

⁹² <http://ves.cat/aKhg> [consultat el 02/07/11]

⁹³ Text en anglès a http://www.servat.unibe.ch/icl/nl00000_.html [consultat dia 01/08/11]

⁹⁴ http://ca.wikipedia.org/wiki/Pa%C3%AFsos_Baixos#Lleng.C3.BCes

⁹⁵ Versió original de la Constitució de la República de Portugal, en llengua portuguesa: http://app.parlamento.pt/LivrosOnLine/Vozes_Constituente/home.html

Les tasques bàsiques de l'estat són:

[...]

f) Assegurar la promoció i la valorització constant de la llengua portuguesa, per defensar el seu ús i promoure la circulació internacional.

Article 74. Educació (fragment)

3) En la implementació de les polítiques educatives, l'Estat ha de:

[...]

h) Garantir als nens dels emigrants de l'ensenyament de la llengua portuguesa i l'accés a la cultura portuguesa.

Hem de concloure que Portugal no té una llengua oficial constitucionalment explícita. No obstant això, no podem oblidar que el portuguès és tractat com a llengua oficial de facto, perquè així hom ho assumeix.

A Portugal, l'única llengua usada massivament és el portuguès. Així i tot, en una petita regió propera a Castella i a Galícia, s'hi parla el mirandès, una varietat de l'astur-lleonès que gaudeix de protecció governamental.⁹⁶

Regne Unit

El Regne Unit de la Gran Bretanya i d'Irlanda del Nord és un estat insular europeu que gaudeix d'uns fonaments constitucionals d'una gran tradició. No obstant això, se sol afirmar que el Regne Unit no disposa d'una constitució escrita, és a dir, que la legislació fonamental, com en altres països, és un conjunt de lleis, tractats i fonts diverses.⁹⁷

El Regne Unit també és peculiar en el fet que, malgrat que és l'origen de la llengua internacional més poderosa avui dia, l'anglès, aquest idioma no gaudeix d'una oficialitat de iure.

Malgrat tot, hi ha llengües regionals que gaudeixen d'un reconeixement oficial d'abast regional. Els més destacats són el gaèlic –Escòcia i Irlanda del Nord– i el gal·lès, sense descuidar el còrnic –a Cornualla– i l'*scots* o escocès –l'única d'aquestes llengües que no és cèltica– a Escòcia.

Malgrat tot, a tot el Regne Unit aquestes llengües són en major o menor mesura minoritàries, atès que l'anglès és la llengua més parlada.⁹⁸ Cal dir, a més, que la immigració també ha portat els seus propis idiomes, com ara l'hindi o el panjabi, encara que no gaudeixen de cap reconeixement oficial.

República Txeca

⁹⁶ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/po.html>

⁹⁷ http://www.britemb.cl/100qts/100qts_gobierno.html (en espanyol) [consultat el 12/07/11]

⁹⁸ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html>

Aquest estat del centre d'Europa va recuperar la seva estructura actual l'any 1993, després d'una ruptura amistosa respecte d'Eslovàquia, amb la qual durant una setantena d'anys van formar Txecoslovàquia.

La Constitució de Txèquia⁹⁹ no fa referència en cap moment a cap llengua oficial. L'anomenada Carta de Drets fonamentals i Llibertats bàsiques fa esment de les atencions que haurien de rebre les minories, però tampoc no fan menció de cap llengua oficial. Malgrat tot, l'estat mateix considera que el txec és l'«única llengua oficial»¹⁰⁰, i sobretot, hi ha un ventall de normes que protegeixen l'ús del txec com a idioma nacional.¹⁰¹ El txec és llengua oficial de la Unió Europea des de la seva incorporació, l'1 de maig de 2004.

És allò lògic quan el 95% de la població és de parla txeca i l'única minoria lingüística important, amb un 2%, és l'eslovaca, segons el World Factbook de la CIA.¹⁰²

San Marino

La Sereníssima República de San Marino és un microestat situat enmig de la península itàlica, proper a la ciutat italiana de Rimini. Disposa d'una carta magna que és la suma dels Estatuts de l'any 1600¹⁰³ i de la Declaració de drets civils de 1974, esmenada l'any 2002.¹⁰⁴

Malgrat tot, la norma fonamental, amb rang de Constitució no estableix cap llengua com a oficial, si bé la Declaració de drets civils està redactada en italià estàndard, circumstància que li confereix l'estatus de llengua oficial de facto.

Donades les seves reduïdes dimensions, San Marino no té minories lingüístiques. D'altra banda, el territori on s'assenta la República és domini de l'emilià-romanyol, una varietat regional de l'italià, de naturalesa gal-loromànica – diferent al toscà –, però no gaudeix de cap consideració oficial.

Suècia

La Constitució del Regne de Suècia, que consta de cinc lleis orgàniques¹⁰⁵, no fa cap referència als aspectes lingüístics. En conseqüència, Suècia no disposa constitucionalment de cap llengua oficial.

Ara bé, l'any 2009, el Parlament suec va aconseguir aprovar una Llei de política lingüística (Språklag)¹⁰⁶, que va entrar l'1 de juliol d'aquell mateix any. Una llei que estableix que:

⁹⁹ Text en anglès <http://www.hrad.cz/en/czech-republic/constitution-of-the-cr.shtml>

¹⁰⁰ <http://www.czech.cz/es/67019-lengua-checa> (en espanyol)

¹⁰¹ <http://www.usefoundation.org/view/171> (en anglès)

¹⁰² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ez.html> (en anglès) [consultat l'11/08/11]

¹⁰³ Leges Statutae Republicae Sancti Marini: <http://ves.cat/aPAx> (en llatí)

¹⁰⁴ Dichiarazione dei diritti dei cittadini e dei principi fondamentali dell'ordinamento sammarinese:

<http://www.unirsm.sm/detail.asp?c=46&p=0&id=4690> (en italià)

¹⁰⁵ Portal del Parlament de Suècia sobre la Consitució sueca, en llengua anglesa:

http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_5562.aspx

¹⁰⁶ Text en anglès: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/13/81/33/c424146c.pdf> i en suec:

<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20090600.htm> [consultat el 04/07/11]

Article 4

El suec és la llengua principal de Suècia.

Article 5

Com a llengua principal, el suec és la llengua comuna de la societat. Tots els residents a Suècia hi han de tenir accés i s'utilitzarà en tots els àmbits de la societat.

Article 6

El sector públic té una responsabilitat especial en l'ús i (la promoció) del suec.

Aquesta llei té com a objectiu dotar el suec d'articulació legal i declarar-lo com a principal llengua nacional i de cohesió de tots els suecs, davant la competència forta d'altres idiomes, com l'anglès.

Aquesta llei, no obstant això, fa referència a una sèrie de llengües, parlades per minories nacionals, a les quals se'ls atorga un nivell de protecció:

Article 7

Les llengües nacionals minoritàries són el finès, el jiddish, el meänkieli (finès de Torneladen), el romaní i el sami.

Article 8

El sector públic té la responsabilitat particular de protegir i promoure les llengües nacionals minoritàries.

Pel que fa a la resta de 15 articles, es regula l'ús de l'idioma suec a l'administració pública, en les relacions internacionals, en el llenguatge de signes i en la terminologia juridicoadministrativa.

11. CONCLUSIONS**Llengua i convivència**

Es calcula que al continent europeu s'hi parlen, pel cap baix, unes setanta llengües pròpies. De totes maneres, se n'hi parlen moltes més. Es calcula que, al nostre país s'hi poden parlar unes tres-centes llengües, una quantitat que, en l'àmbit europeu, pot ser superior.

De totes maneres, a les constitucions europees, només es consideren oficials, en la seva totalitat i amb totes les conseqüències, uns trenta-tres idiomes –no considerem el moldau com a varietat diferenciada del romanès–, fet que suposa que menys de la meitat de llengües pròpies a Europa gaudeix d'un reconeixement explícit que emani de la constitució.

Moltes d'aquestes llengües –com pugui ser el danès, l'hongarès o el luxemburguès; l'alemany a Alemanya o l'italià a la República italiana– no gaudeixen de la protecció constitucional perquè no és necessària: es dona per fet que l'Estat funciona en dita llengua.

Això no implica que hi pugui haver una normativa menor que obligui l'ús d'un determinat idioma, tot i que l'ús d'aquest no ve donat per la normativa legal. Cal recordar que França no reconeixia cap idioma fins l'any 1992, quan va blindar el francès, però ja amb anterioritat ja gaudia d'una oficialitat, fins i tot a aquells indrets d'on no és propi.

Hi ha una sèrie de països –com els del tercer grup– que els podem considerar com els més irrespectuosos amb les minories lingüístiques. Són estats que, durant la història han demostrat un tarannà autoritari i promotor de la uniformització lingüística, tot aplicant el concepte una nació, una llengua.

En l'altra banda, hi ha estats que reconeixen la seva naturalesa plurilingüe i que, per a alguns, serveixen de model de tolerància i convivència. Els casos més paradigmàtics a Europa són Suïssa i Bèlgica. Cal dir, però, que generalment són estats artificials que tenen comunitats lingüístiques equilibrades i amb altres estats que exerceixen de contrafort i que, en molts casos, viuen d'esquena un de l'altre, com a Bèlgica i a Xipre, etc.

La protecció de les llengües minoritàries

Una eina que va ser ideada com a fonament per promoure la diversitat lingüística al nostre continent és la Carta Europea de les Llengües Regionals i Minoritàries, un text que va ser adoptat el novembre de 1992 a Estrasburg, que, per exemple, ha estat signat i ratificat per l'estat Espanyol –en vigor des de 2001. Altres països com França, però, no han ratificat el text.

La carta ha originat mecanismes de promoció –o de no obstaculització de les llengües anomenades regionals o minoritàries. Malauradament, el text no ha comportat gaires canvis a les constitucions dels estats europeus.

És més, hi ha casos de països que han reconegut drets a unes llengües regionals, però n'han deixat d'altres a l'estacada de manera discriminada, bé de manera deliberada o perquè no es consideren llengües.

En acabant

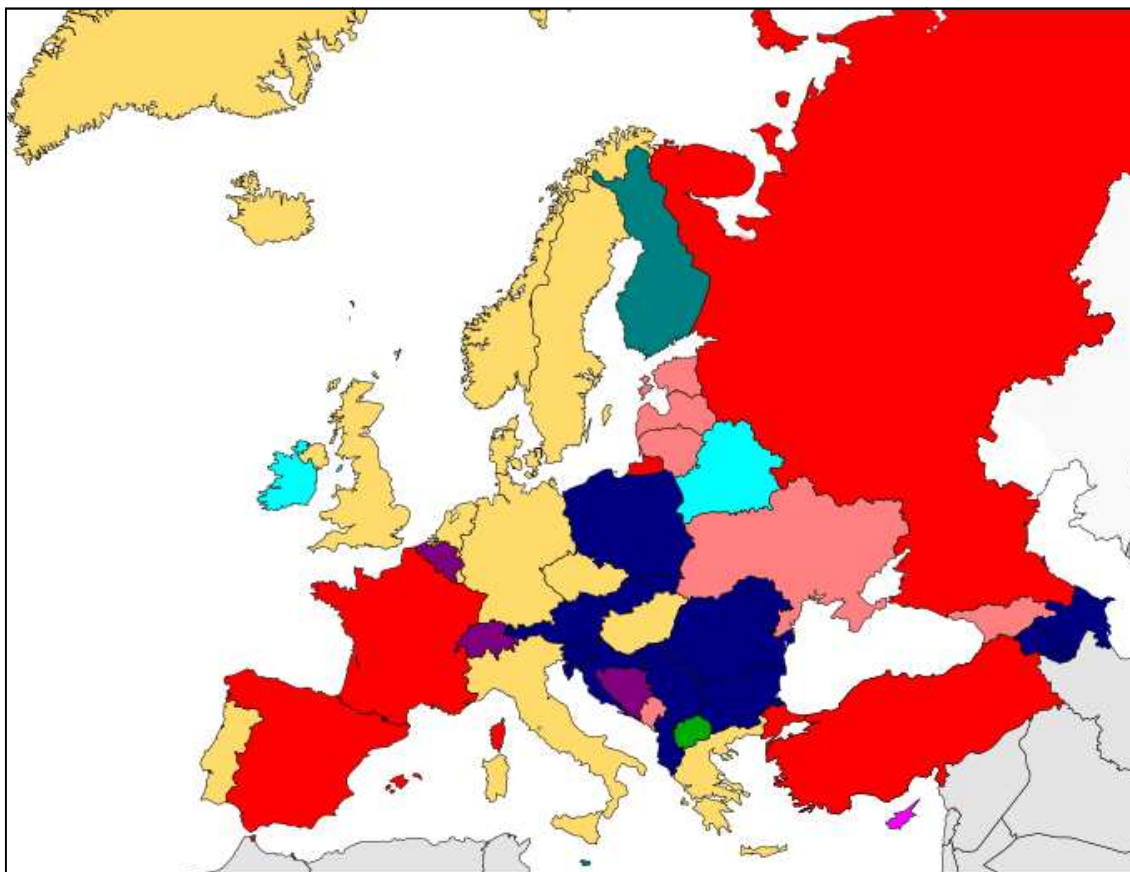
El passeig lingüístic per Europa ens indica a grans trets que les llengües assoleixen un estatus d'oficialitat i reconeixement efectiu com major sigui la comunitat de parlants d'un idioma, sempre i quan gaudeixi d'un poder polític o l'aval d'un estat poderós.

Més enllà, de reconeixements més o menys sostenibles, les institucions europees o els poders estatals poden concedir a les llengües no oficials uns certs drets, més propers a l'almoïna i a la propaganda que a la intenció de treure certs idiomes de les cures intensives.

Això és Europa: un territori en què es parlen moltes llengües, també és un territori on se'n menyspreen moltes altres, territori de conflictes lingüístics, però també de territoris que no en tenen i no es preocupen de blindar l'idioma... perquè no els fa falta, el que seria ideal.

ANNEX

Volem expressar, en forma de mapa de colors, les classificacions que hem realitzat en aquest treball:

- Estats amb una llengua oficial majoritària (15)
- Estats amb una llengua oficial amb minories externes importants (6)
- Estats plurilingües només una de les llengües és oficial (5)
- Estats amb una llengua oficial pròpia majoritària i una llengua oficial externa minoritària (2)
- Estats amb una llengua oficial pròpia minoritària i una llengua oficial externa majoritària (2)
- Estats amb dues llengües oficials pròpies (2)
- Estats amb més de dues llengües oficials pròpies (3)
- Estats amb un nombre obert de llengües oficials (1)
- Estats sense cap llengua oficial a la constitució (14)

